

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมศิลปากร. พระศักราช. กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร, 2539.
- กานดา สิริฤทธิภักดี. การนำระบบอิมพีริแอมัลมาใช้ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.
- ขจร สุขพานิช. หนังสืออ่านประกอบวิชาพื้นฐานอารยธรรมไทยตอนพื้นฐานทาง
ประวัติศาสตร์ สังคม และการเมือง. พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516.
- คณะกรรมการประชาสัมพันธ์ (สภาร่างรัฐธรรมนูญ). กรอบเบื้องต้นร่างรัฐธรรมนูญฉบับ
ประชาชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาร่างรัฐธรรมนูญ, 2540.
- ควอริช เวลส์. การปกครอง และการบริหารของไทยสมัยโบราณ. แปลโดย กาญจนี ละอองศรี
(สมเกียรติกุล) และยุพา ชุมจันทร์ แปลจาก Ancient Siamese Government and
Administration. กรุงเทพมหานคร : มุลินธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,
2527.
- กติกุทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. หนังสืออ่านประกอบวิชาพื้นฐานอารยธรรมไทยตอนพื้นฐานทาง
ประวัติศาสตร์ สังคม และการเมือง. พระนคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516.
- จำนงค์ กงสาร และคณะ. ปัญหาการคอร์รัปชันในวงราชการไทย. เอกสารการศึกษา
สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,
2516.
- จิตติ ดิงศักดิ์. คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครพิมพ์, 2531.
- ชัยวัฒน์ ชินวงศ์. คดีขี้ดทรัพย์ประวัติศาสตร์ บทบัณฑิตย 51 (มิถุนายน 2528) : 92.
- ชิดชัย พานิชพัฒน์. ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตรวจสอบทรัพย์สินเจ้าหน้าที่ของรัฐ ของ ป.ป.ป.
เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2540.
- ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. เทศาภิบาล พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ
หม่อมเจ้า สฤษดิ์ดิศ ขยางกูร. พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2498.
- ตำนานรัฐบาลไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิมพ์, 2532.
- นันทวัฒน์ บรมมณีนท์. วิธีการแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สิน. วารสารปฏิรูปการเมือง-
การกระจายอำนาจ (มิถุนายน 2542) : 6.

นันทวัฒน์ บรมมานันท์. การตรวจสอบทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540. (อัดสำเนา)

บริหารเทพธานี, พระ, พงศาวดารชาติไทย. พระนคร : สำนักพิมพ์ประจักษ์วิทยา, 2469.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. ระบบการควบคุมตรวจสอบการทุจริตของผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2538.

ประมาธ อติเรกสาร. วิทยานิพนธ์เมื่อข้าพเจ้ารั่วรอยผิดปกติ. กรุงเทพมหานคร : เทพนิมิตร
การพิมพ์, 2534.

ประสิทธิ์ คำราชชัย. การปราบปรามการรั่วรอยผิดปกติในวงราชการไทย. กรุงเทพมหานคร :
โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2536.

ปรีชา สุวรรณทัต. การสืบสวน สอบสวน เรื่องรั่วรอยผิดปกติ. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์
25 (9-15 ตุลาคม 2531) : 6.

ผาสุก พงษ์ไพจิตร และสังคิต พิริยะรังสรรค์. คอร์รัปชันกับประชาธิปไตยไทย. ศูนย์ศึกษาเศรษฐ
ศาสตร์การเมือง คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.

พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2524,
ราชกิจจานุเบกษา 98 (1 มีนาคม 2524) : 17-20.

พระราชบัญญัติการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
พ.ศ. 2539, ราชกิจจานุเบกษา 113 (31 ตุลาคม 2539) : 20-22.

พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505, ราชกิจจานุเบกษา 79 (30 เมษายน 2505) : 30.

พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ 26.
ลงวันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 พ.ศ. 2534, ราชกิจจานุเบกษา 108 (22 พฤศจิกายน
2534) : 1-2.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542,
ราชกิจจานุเบกษา 116 (17 พฤศจิกายน 2542) : 39.

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
พ.ศ. 2542 ราชกิจจานุเบกษา 116 (14 กันยายน 2542) : 3.

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518,
ราชกิจจานุเบกษา 92 (3 มีนาคม 2518) : 9-12..

“พระไอยการลักษณะรับฟ้อง,” กฎหมายตราสามดวง ฉบับจุฬาสภา เล่ม 2. พระนคร :
โรงพิมพ์จุฬาสภา, 2505.

“พระไอยการลักษณะตระลาการ,” กฎหมายตราสามดวง ฉบับจุฬาสภา เล่ม 2. พระนคร :
โรงพิมพ์จุฬาสภา, 2505.

รังสรรค์ ชนะพรพันธุ์. การลงทุนเพื่อตำแหน่งนายกรัฐมนตรี : อนิจลักษณะของการเมืองไทย.
กรุงเทพมหานคร : นำอักษรการพิมพ์, 2536.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ราชกิจจานุเบกษา 114
(11 ตุลาคม 2540) : 120-127.

สมใจ เกษตรศิริเจริญ. การสืบสวนสอบสวนของ ป.ป.ป. กรณีทุจริตและประพฤติมิชอบใน
วงราชการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

สมชาย เพิ่มทรัพย์. ข้าแหละแก๊งคอร์รัปชั่นจบ ศ.ศ. จากงบบุงลายถึงงบบพัฒนาจังหวัด จับตามอง
ศ.ศ. 14 (มกราคม 2537) : 5-7.

สมบูรณ์ สุขสำราญ. การเมืองการปกครองของสหราชอาณาจักร. กรุงเทพมหานคร :
บริษัท โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2527.

สมปอง สุจริตกุล. หลักกฎหมาย : ลักษณะที่ใช้โดยทั่วไป ความรู้ทางนิติศาสตร์ เล่ม 1. นครหลวง
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2515.

สาริต วิบุรุษ. การล่มสลายของอุดมการณ์ร่วมกัน วันที่ที่เหลือเพียงอดีตของ ศ.ศ. กลุ่ม 16.
แกะรอยนักการเมือง. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหมิตร พรินติ้ง, 2538.

สุรพล นิติไกรพจน์. ข้าราชการการเมือง และผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง. วารสารนิติศาสตร์.
23 (มิถุนายน 2536) : 353.

สุรพล นิติไกรพจน์. ปัญหาความชอบธรรมทางกฎหมายของคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน
วารสารนิติศาสตร์ 23 (มิถุนายน 2536) : 231.

สภาวิจัยแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานผลการวิจัยเรื่องการทุจริตในวงราชการ. พระนคร : สภาวิจัย
แห่งชาติ, 2509.

ป.ป.ป., สำนักงาน. คู่มือการปฏิบัติงานสืบสวนสอบสวนของสำนักงาน ป.ป.ป.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน ป.ป.ป., 2534.

ป.ป.ป., สำนักงาน. รายงานผลการปฏิบัติราชการของคณะกรรมการ ป.ป.ป. ประจำปี 2527.
(ม.ป.ท.), (ม.ป.ป.)

ป.ป.ป., สำนักงาน. รายงานผลการวิจัย เรื่ององค์ความรู้ว่าด้วยการทุจริตและประพฤติมิชอบใน
วงราชการไทย. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2539.

วารินทร์ วงศ์หาญเชาว์. การวิเคราะห์การขัดแย้งกับการศึกษาเรื่องคอร์รัปชั่น. วารสารสังคมศาสตร์.
10 (มกราคม 2516) : 44-45.

วิภาค ฉัพพรรณ (นามแฝง), ยึดทรัพย์ 69 ล้าน พลเอก ชำนาญ นิลวิเศษ. มิตินัน
(24 มิถุนายน 2539) : 3.

- วิทยา ดันจตุสุทธิ. การยึดทรัพย์นักการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสยามบรรณ จำกัด, 2536.
- วิษณุ วัลบุญ และคณะ, รายงานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการอุดหนุนทางการเงินและประโยชน์อย่างอื่นจากรัฐและเอกชนแก่พรรคการเมืองและสมาชิกพรรคการเมือง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2540.
- วิษณุ เครืองาม. กฎหมายรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2530.
- หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญาทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2516.
- อุดม รัฐอมฤต. ปัญหาบางประการเกี่ยวกับกฎหมายป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530.
- อานันท์ ปันยารชุน. การปฏิรูปการเมือง (ปาฐกถา ณ หอประชุม โรงเรียนสรรพวิทยากร อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก). 22 กุมภาพันธ์ 2540.

ภาษาต่างประเทศ

- Adam, M.A., et al. Ethics in Government. American Criminal Law Review 30 (1993) : 617-42.
- Avril, P. Comparative Political Finance Among the Democracies. Oxford : Westview Press, 1994.
- Charlot, J. and Charlot, M. Electioneering : A Comparative Study of Continuity and Change. Oxford : Clarendon Press, 1992.
- Doig, A. Corruption and Misconduct in Contemporary British Politics. London : Penguin, 1984.
- Foster, L. Impeachment the Doctrine of Separation of Power. Florida Bar Journal 48 (April 1974) : 225.
- Hamilton, A. Madison, J. and Jay, J. The Federalist Papers. Massachusetts : Harvard University Press, 1961.
- Havighurst, H.C. Doing Away with Presidential Impeachment : The Advantage of Parliamentary Government. Arizona State Law Journal (1974) : 229.
- Heidenheimer, A.J. Political Corruption : Reading in Comparative Analysis New York : Rinehart and Winston, Inc., 1970.
- Massot, J. Money And Politics Fighting Corruption in France. Bangkok : Parliament, 1997. (Mimeographed)

McEldowney, J. Corruption in public life : A British perspective. Bangkok : Parliament, 1998.

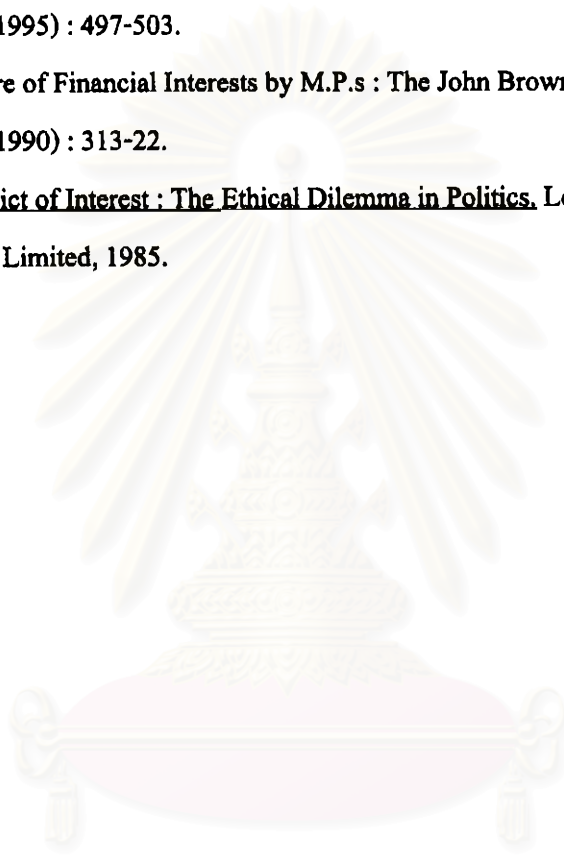
(Mimeographed)

Oliver, D. Regulating the Conduct of MPs. The British Experience of Combating Corruption. Political Studies 15 (1997) : 539-58.

Oliver, D. Standard of conduct in public life : What standard?. Public Law (Autumn 1995) : 497-503.

Ryle, M. Disclosure of Financial Interests by M.P.s : The John Brown Affair. Public Law (Autumn 1990) : 313-22.

Williams, S. Conflict of Interest : The Ethical Dilemma in Politics. London : Gower Publishing Company Limited, 1985.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

เรื่องที่คณะกรรมการ ป.ป.ป. ชี้มูลว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐร้ายวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ จำนวน 6 เรื่อง ที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล (ขณะทำวิทยานิพนธ์ มีนาคม 2543)

1. กรณีนายเมธี บริสุทธิ์ รองเลขาธิการคณะรัฐมนตรี อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา
2. กรณีนายวิระพงษ์ รักจรรยา นายช่างชลประทาน ระดับ 8 อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา
3. กรณีนายทวี ศาสตร์เข้ม ข้าราชการกรมชลประทาน อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลฎีกา
4. กรณีนายสุวิทย์ ลอยไหม พนักงานองค์การคลังสินค้า ระดับ 4 อยู่ระหว่างการพิจารณาศาลอุทธรณ์
5. กรณีนายสมภพ อุณหวัฒน์ นายช่างโยธา ระดับ 9 อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น
6. กรณีนายธีระชัย ชัยสุนทรโยธิน ข้าราชการกรมชลประทาน อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้น

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข.

**กรณีศึกษาปัญหาเรื่อง พนักงานอัยการจะต้องดำเนินการตามมติของคณะกรรมการ ป.ป.ป.
หรือมีอำนาจใช้ดุลพินิจที่จะพิจารณาว่าสมควรจะยื่นคำร้องต่อศาลหรือไม่**

สำนักงาน ป.ป.ป. ได้รับเรื่องกล่าวหา ร้องเรียนเป็นบัตรสนเท่ห์ เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2534 กล่าวหา นายสมภพ อุณหวัฒน์ ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขสถานและทางหลวง ท้องถิ่น สังกัดกรมโยธาธิการ กระทรวงมหาดไทย ว่าร้ายผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ซึ่งคณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้รับไว้พิจารณาดำเนินการสืบสวนสอบสวน โดยตรวจสอบข้อเท็จจริง เอกสารหลักฐาน และสอบปากคำพยานบุคคลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้ผู้ถูกกล่าวหาแสดงรายการสินทรัพย์และหนี้สิน และชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ปรากฏผลการสืบสวนสอบสวนว่าผู้ถูกกล่าวหาได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งวิศวกรโยธา 7 โครงการทางหลวงท้องถิ่น เมื่อ พ.ศ. 2525 ต่อมาได้เลื่อนตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโครงการทางหลวงท้องถิ่น (วิศวกรโยธา 8) และผู้อำนวยการกองสาธารณสุขสถานและทางหลวงท้องถิ่น จนถึงปลายปี พ.ศ. 2535 จึงได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายช่างใหญ่ (วิศวกรโยธา 9)

โครงการทางหลวงท้องถิ่นและกองสาธารณสุขสถานและทางหลวงท้องถิ่นมีหน้าที่สำรวจออกแบบและก่อสร้างถนนชนบท โดยแต่ละปีต้องใช้งบประมาณหลายพันล้านบาท ซึ่งปรากฏว่าระหว่างที่ผู้ถูกกล่าวหา มีตำแหน่งหน้าที่เป็นหัวหน้าโครงการในโครงการทางหลวงท้องถิ่น และดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการกองสาธารณสุขสถานทางหลวงท้องถิ่น ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นการรับงานและกรรมการต่าง ๆ ในงานเหล่านี้ ปรากฏว่าผู้ถูกกล่าวหา มีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติรวมมูลค่า 80,027,989.78 บาท โดยไม่สามารถชี้แจงได้ว่าได้มาโดยชอบอย่างไร คณะกรรมการ ป.ป.ป. จึงพิจารณาวินิจฉัยว่าผู้ถูกกล่าวหา ร้ายผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติเป็นทรัพย์สินมูลค่า 80,027,989.78 บาท และถือว่าผู้ถูกกล่าวหากระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ โดยคะแนนเสียงเป็นเอกฉันท์ จำนวน 11 เสียง และได้ดำเนินการ 2 ประการคือ

(1) แจ้งให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอให้ทรัพย์สินของผู้ถูกกล่าวหาที่คณะกรรมการ ป.ป.ป. มีมติว่าร้ายผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติตกเป็นของแผ่นดิน ตามมาตรา 21 ศรี แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530 และให้ผู้ถูกกล่าวหาชดใช้เงินแทนบรรดาทรัพย์สิน ที่ดิน และเงินฝาก ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาได้จำหน่าย ยักย้าย ถ่ายเทหนีไป รวมมูลค่า 73,525,436.09 บาทคืนให้แก่แผ่นดินด้วย

(2) เสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาส่งลงโทษใต้ผู้ถูกกล่าวหาออกจากราชการตามมาตรา 21 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530

การพิจารณาส่งลงโทษ

รองนายกรัฐมนตรี สั่งและปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี ได้มีความเห็นว่าการเสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาส่งการตามมาตรา 21ทวิ¹ นั้น ควรกระทำหลังจากที่พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลตามมาตรา 21 ตริ² แห่งพระราชบัญญัติ ป.ป.ป. แล้ว

¹มาตรา 21 ทวิ เมื่อคณะกรรมการได้ดำเนินการตามมาตรา 21 แล้ว หากพิจารณาวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นร้ายแรงผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติและไม่สามารถชี้แจงได้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวนั้นตนได้มาโดยชอบ ให้ถือว่าผู้นั้นกระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ และให้คณะกรรมการแจ้งให้พนักงานอัยการดำเนินการเพื่อปฏิบัติตามมาตรา 21 ตริ แล้วเสนอความเห็นไปยังนายกรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาสั่งหรือดำเนินการให้มีการส่งลงโทษใต้ผู้ถูกกล่าวหา หรือให้ออกเว้นแต่ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นเป็นข้าราชการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ ให้คณะกรรมการแจ้งความเห็นไปยังประธานคณะกรรมการตุลาการ เพื่อพิจารณาดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

มติของคณะกรรมการที่วินิจฉัยว่าผู้นั้นร้ายแรงผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติตามวรรคหนึ่งต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมด

²มาตรา 21 ตริ บรรดาทรัพย์สินที่คณะกรรมการมีมติว่าเป็นทรัพย์สินที่ร้ายแรงผิดปกติ หรือเพิ่มขึ้นผิดปกติตามมาตรา 21 ทวิ ให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลโดยไม่ชักช้า เพื่อขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน เว้นแต่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นจะสามารถนำพยานหลักฐานมาแสดงให้ศาลเห็นว่าทรัพย์สินดังกล่าวนั้นตนได้มาโดยชอบ ในกรณีนี้ให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าเพื่อประโยชน์ในการยื่นคำร้องตามวรรคหนึ่งสมควรทำการสอบสวนเพิ่มเติมให้พนักงานอัยการเสนอความเห็นไปยังคณะกรรมการโดยเร็ว เมื่อคณะกรรมการเห็นชอบด้วยก็ให้ดำเนินการตามความเห็นของพนักงานอัยการ ถ้าไม่เห็นด้วยก็ให้แจ้งพนักงานอัยการทราบเพื่อยื่นคำร้องต่อไป

การพิจารณาของพนักงานอัยการ

สำนักงานอัยการสูงสุดได้แจ้งให้ ป.ป.ป. ทราบว่าสำนักงานอัยการสูงสุดได้พิจารณาแล้ว เห็นว่า

(1) ททรัพย์สินอันได้แก่บัญชีเงินฝากชื่อผู้ถูกกล่าวหา รวม 4 บัญชี มิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับเงินฝากในบัญชีเงินฝากที่มีการโอนถ่ายเทบัญชีระหว่างกัน และจำนวนเงินฝากในบัญชีมิได้รวมอยู่ในจำนวนมูลค่าทรัพย์สินจำนวน 80,027,989.78 บาท ซึ่งคณะกรรมการ ป.ป.ป. มีมติว่าเป็นทรัพย์สินที่รั่วไหลผิดปกติหรือเพิ่มขึ้นผิดปกติ จึงน่าจะมิใช่ทรัพย์สินที่คณะกรรมการ ป.ป.ป. มีมติว่าเป็นทรัพย์สินที่รั่วไหลผิดปกติหรือเพิ่มขึ้นผิดปกติตามมาตรา 21 ทวิ

(2) การสืบสวนสอบสวนของ ป.ป.ป. ได้ความเพียงว่าผู้ถูกกล่าวหา รั่วไหลผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ และผู้ถูกกล่าวหาไม่สามารถชี้แจงได้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวตนได้มาโดยชอบเท่านั้น แต่ยังไม่พยานหลักฐานแน่ชัดว่าทรัพย์สินรายการใดเป็นทรัพย์สินที่รั่วไหลผิดปกติหรือเพิ่มขึ้นผิดปกติที่ได้มาในทางที่ไม่ชอบเพื่อที่จะขอให้ศาลสั่งให้ตกเป็นของแผ่นดินตามนัยคำพิพากษาฎีกา กรณีนายบุญธรรม ทองไข่มุกด์ จึงสมควรทำการสอบสวนเพิ่มเติมว่าทรัพย์สินรายการใดเป็นทรัพย์สินที่รั่วไหลผิดปกติหรือเพิ่มขึ้นผิดปกติที่ได้มาในทางที่ไม่ชอบอย่างไรให้ชัดเจนก่อนยื่นคำร้องดังกล่าว

(3) ข้อเท็จจริงคดีนี้ปรากฏว่าทรัพย์สินรวมมูลค่า 73,613,989.78 บาท ถูกจำหน่ายจ่ายโอนไปหมดแล้ว น่าจะยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้ตกเป็นของแผ่นดินมิได้ เพราะไม่มีตัวทรัพย์สินอยู่ในขณะยื่นคำร้อง

(4) การที่คณะกรรมการ ป.ป.ป. มีมติให้ผู้ถูกกล่าวหาขอใช้เงินคืนแก่แผ่นดินตามจำนวนทรัพย์สินที่ได้จำหน่ายและยกย้ายถ่ายเทไปรวมมูลค่า 73,613,989.78 บาท นั้น น่าจะกระทำมิได้เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องขอใช้เงินคืนแก่แผ่นดินในกรณีเช่นนี้

ความเห็นคณะกรรมการ ป.ป.ป.

คณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้พิจารณาความเห็นของสำนักงานอัยการสูงสุดแล้วไม่เห็นด้วย พร้อมทั้งแจ้งให้สำนักงานอัยการสูงสุดทราบเพื่อยื่นคำร้องต่อไปตามมาตรา 21 ทวิ วรรคสองที่แก้ไขใหม่ โดยเห็นว่า บทบัญญัติมาตรา 21 ทวิ วรรคหนึ่งที่แก้ไขใหม่ได้บัญญัติไว้ชัดเจนว่าให้พนักงานอัยการมีหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่คณะกรรมการ ป.ป.ป. มีมติว่าเป็นทรัพย์สินที่รั่วไหลผิดปกติหรือเพิ่มขึ้นผิดปกติตกเป็นของแผ่นดินและต้องยื่นคำร้องโดยไม่ชักช้า พนักงานอัยการไม่มีอำนาจที่จะใช้ดุลพินิจสั่งให้ยื่นหรือไม่ยื่นคำร้อง กรณีนี้จะเห็นได้ชัด

เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143³ ที่ได้บัญญัติไว้ชัดเจนให้เป็นอำนาจของพนักงานอัยการที่จะพิจารณาสั่งสำนวนที่ส่งมาจากพนักงานสอบสวนว่าจะฟ้อง หรือไม่ฟ้องและในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าสำนวนสอบสวนมีข้อบกพร่องก็มีอำนาจสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมได้ และพนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติตาม แต่บทบัญญัติในมาตรา 21 ตรี ที่แก้ไขใหม่ มิได้เป็นเช่นนั้นเนื่องจากปรากฏเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแจ่มชัดเป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่คณะกรรมการ ป.ป.ป. โดยเฉพาะพนักงานอัยการอยู่ในฐานะเพียงตัวแทนที่จะดำเนินการทางศาลในฐานะทนายแผ่นดิน เท่านั้น โดยกฎหมายบัญญัติให้พนักงานอัยการเพียงเสนอความเห็น กล่าวคือ หากพนักงานอัยการพิจารณาแล้วเห็นว่าเพื่อประโยชน์ในการยื่นคำร้องสมควรสอบสวนเพิ่ม ก็ให้พนักงานอัยการเสนอความเห็นไปยังคณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้ เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้พิจารณาความเห็นของพนักงานอัยการแล้ว หากเห็นชอบด้วย คณะกรรมการ ป.ป.ป. ก็จะดำเนินการตามความเห็นของพนักงานอัยการต่อไป แต่หากไม่เห็นชอบด้วย คณะกรรมการ ป.ป.ป. ก็จะแจ้งให้พนักงานอัยการทราบ ในชั้นนี้ พนักงานอัยการต้องดำเนินการยื่นคำร้องตามความเห็นของคณะกรรมการ ป.ป.ป. ต่อไป

สำนักงานอัยการสูงสุดได้มีหนังสือแจ้งไปยังสำนักงาน ป.ป.ป. ยืนยันว่าอัยการสูงสุดมีความเห็นไม่ยื่นคำร้องต่อศาล โดยมีเหตุผล 4 ข้อดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

คณะกรรมการ ป.ป.ป. จึงได้กราบเรียนนายกรัฐมนตรีนฐานะผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 และในฐานะผู้บังคับบัญชาของสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อพิจารณาและวินิจฉัยสั่งการในเรื่องนี้

³ มาตรา 143 เมื่อได้รับความเห็นและสำนวนจากพนักงานสอบสวนดังกล่าวในมาตราก่อนให้พนักงานอัยการปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่มีความเห็นควรสั่งไม่ฟ้อง ให้ออกคำสั่งไม่ฟ้อง แต่ถ้าไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้สั่งฟ้องและแจ้งให้พนักงานสอบสวนส่งผู้ต้องหาเพื่อฟ้องต่อไป

(2) ในกรณีที่ความเห็นควรสั่งฟ้อง ให้ออกคำสั่งฟ้องและฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล ถ้าไม่เห็นชอบด้วย ก็ให้สั่งไม่ฟ้อง

ในกรณีหนึ่งกรณีใดข้างต้น พนักงานอัยการมีอำนาจ

(ก) สั่งตามที่เห็นควร ให้พนักงานสอบสวนดำเนินการสอบสวนเพิ่มเติมหรือส่งพยานคนใดมาให้ซักถามเพื่อสั่งต่อไป

(ข) วินิจฉัยว่าควรปล่อยผู้ต้องหา ปล่อยชั่วคราว ควบคุมไว้หรือขอให้ศาลขังแล้วแต่กรณี และจัดการหรือสั่งการให้เป็นไปตามนั้น

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีว่า เนื่องจากมีความเห็นขัดแย้งกันทั้งในข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายระหว่างสำนักงานอัยการสูงสุดกับสำนักงาน ป.ป.ป. ดังนั้น เพื่อความรอบคอบจึงเห็นสมควรส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา พิจารณาว่าควรให้ นายกรัฐมนตรีดำเนินการประการใดต่อไป ซึ่งนายกรัฐมนตรีเห็นชอบตามที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเสนอ

ความเห็นคณะกรรมการกฤษฎีกา

คณะกรรมการกฤษฎีกา (ที่ประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมาย) พิจารณาแล้ว เห็นว่า ปัญหานี้มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยว่าในกรณีที่พนักงานอัยการได้รับแจ้งมติจากคณะกรรมการ ป.ป.ป. ว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติและไม่สามารถชี้แจงได้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวนั้นคนใดมาโดยชอบซึ่งถือว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นกระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ และขอให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อสั่งให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 21 ตรี แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530 นั้น พนักงานอัยการจะต้องดำเนินการตามมติของคณะกรรมการ ป.ป.ป. หรือจะมีอำนาจใช้ดุลพินิจที่จะพิจารณาว่าสมควรจะยื่นคำร้องต่อศาลหรือไม่

คณะกรรมการกฤษฎีกา (ที่ประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมาย) มีความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่าบทบัญญัติในมาตรา 21 ตรี แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530 ในวรรคหนึ่งได้กำหนดให้พนักงานอัยการต้องยื่นคำร้องต่อศาลโดยไม่ชักช้าเพื่อขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน และหากพนักงานอัยการเห็นว่าเพื่อประโยชน์ในการยื่นคำร้องต่อศาลสมควรทำการสอบสวนเพิ่ม ในวรรคสองก็ได้กำหนดให้พนักงานอัยการเสนอความเห็นไปยังคณะกรรมการ ป.ป.ป. เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ป. เห็นชอบด้วยก็ให้ดำเนินการตามความเห็นของพนักงานอัยการ ถ้าไม่เห็นชอบด้วย คณะกรรมการ ป.ป.ป. ก็จะแจ้งให้พนักงานอัยการทราบเพื่อยื่นคำร้องต่อไป บทบัญญัติดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นการบังคับให้พนักงานอัยการต้องยื่นคำร้องต่อศาลมิใช่เป็นการให้ดุลพินิจแก่พนักงานอัยการที่จะพิจารณาได้ว่าสมควรจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลหรือไม่

ส่วนกรณีที่คณะกรรมการ ป.ป.ป. มีมติให้ผู้ถูกกล่าวหาชดเชยเงินแทนบรรดาทรัพย์สินที่ดินและเงินฝากซึ่งผู้ถูกกล่าวหาได้จำหน่ายยกย้ายถ่ายเทไปรวมมูลค่า 73,525,436.09 บาท (จากมูลค่าทรัพย์สินทั้งหมด 80,027,989.78 บาท) คืนให้แก่แผ่นดิน และสำนักงานอัยการสูงสุดเห็นว่าเมื่อทรัพย์สินดังกล่าวถูกจำหน่ายโอนไปหมดแล้ว น่าจะยื่นคำร้องขอให้ศาลสั่งให้ตกเป็นของแผ่นดินมิได้ เพราะไม่มีตัวทรัพย์สินอยู่ในขณะยื่นคำร้อง และจะให้ผู้ถูกกล่าวหาชดเชยเงินแทนบรรดา

ทรัพย์สินเหล่านั้นก็มิว่าจะกระทำได้ เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ผู้ถูกกล่าวหาจะต้องชดใช้เงินคืนแก่แผ่นดินในกรณีเช่นนี้ นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (ที่ประชุมใหญ่กรรมการร่างกฎหมาย) เห็นว่าเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของศาลที่จะวินิจฉัยตามคำร้องต่อไป

สรุปประเด็นวินิจฉัย

จากการพิจารณาข้อวินิจฉัยตามมาตรา 21 ทวิ และมาตรา 21 ตรี แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530 ของพนักงานอัยการและคณะกรรมการ ป.ป.ป. ดังกล่าวข้างต้น เห็นถึงการพิจารณาข้อกฎหมายเรื่องเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติซึ่งคณะกรรมการ ป.ป.ป. ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาล 3 ประการ กล่าวคือ

1. อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการเมื่อรับเรื่องจากคณะกรรมการ ป.ป.ป.
2. ภาระการพิสูจน์แหล่งที่มาทรัพย์สินของผู้ถูกกล่าวหา
3. การชดใช้ทรัพย์สินแทนทรัพย์สินเดิมที่ถูกจำหน่าย จ่าย โอน ไปแล้ว

การพิจารณา

1. กรณี อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการเมื่อได้รับแจ้งผลการสอบสวนเรื่องเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติของคณะกรรมการ ป.ป.ป. ในเรื่องกล่าวหาหรือเรียนเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ ตามมาตรา 21 ตรี แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530 ได้กำหนดหน้าที่ของพนักงานอัยการให้ยื่นคำร้องต่อศาลโดยไม่ชักช้า เพื่อขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่คณะกรรมการ ป.ป.ป. มีมติว่าเป็นทรัพย์สินที่ร่ำรวยผิดปกติ หรือเพิ่มขึ้นผิดปกติ ตามมติ 21 ทวิ ตกเป็นของแผ่นดิน ซึ่งในกรณีนี้เป็นการกำหนดหน้าที่ของพนักงานอัยการให้มี หน้าที่ต้องดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลโดยไม่ชักช้า เมื่อได้รับแจ้งเรื่องจากคณะกรรมการ ป.ป.ป. กรณีดังกล่าวจึงไม่ใช่การให้อำนาจพนักงานอัยการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาว่าจะยื่นคำร้องหรือไม่ยื่นคำร้องต่อศาล แต่ตามมาตรา 21 ตรี วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530 ได้เพิ่มอำนาจให้พนักงานอัยการในกรณีเห็นว่า เพื่อประโยชน์ในการยื่นคำร้องต่อศาล สมควรทำการสอบสวนเพิ่มเติม ก็ให้เสนอความเห็นไปยังคณะกรรมการ ป.ป.ป. ถ้าคณะกรรมการ ป.ป.ป. เห็นชอบด้วยก็ให้ดำเนินการตามความเห็นของพนักงานอัยการ ถ้าไม่เห็นชอบด้วย คณะกรรมการ ป.ป.ป. ก็จะแจ้งให้พนักงานอัยการทราบเพื่อยื่นคำร้องต่อไป การที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนี้เนื่องจากการให้

ขั้นตอนการยื่นคำร้องของพนักงานอัยการเป็นวิธีการดำเนินคดีอาญาทั้งกฎหมายยังได้ระบุให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ เนื่องจากต้องการให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องเรื่องเจ้าหน้าที่ของรัฐร้ายวผิดปกติให้ศาลพิจารณาทุกเรื่อง ซึ่งกรณีดังกล่าวแตกต่างจากการดำเนินการตามมาตรา 19 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ในเรื่องการชี้มูลความผิดทางอาญาของคณะกรรมการ ป.ป.ป. ที่พนักงานอัยการมีอำนาจใช้ดุลพินิจ ในการพิจารณาสั่งฟ้องคดีหรือไม่ฟ้องคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 143 ซึ่งบัญญัติไว้ชัดเจนว่าให้เป็นอำนาจของพนักงานอัยการที่จะพิจารณาสั่งสำนวนที่ส่งมาจากพนักงานสอบสวนว่าจะฟ้องหรือไม่ฟ้อง

เมื่อพิจารณาเจตนารมณ์การออกกฎหมายเกี่ยวกับการตรวจสอบทรัพย์สินเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ร้ายวผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ เห็นได้ว่าต้องการให้ศาลซึ่งเป็นองค์กรแห่งความยุติธรรมเป็นผู้วินิจฉัยขั้นสุดท้าย เพื่อให้รัฐและผู้ถูกกล่าวหาได้รับความเป็นธรรมทั้งสองฝ่าย นอกจากนี้หากผู้ถูกกล่าวหาเห็นว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมก็ชอบที่จะยื่นอุทธรณ์และฎีกาตามกระบวนการพิจารณาคดีของศาลได้

นอกจากนี้คณะกรรมการกฤษฎีกายังได้วินิจฉัยเกี่ยวกับมาตรา 21 ตรี ว่าเป็นบทบัญญัติที่มีลักษณะบังคับให้พนักงานอัยการต้องยื่นคำร้องต่อศาล มิใช่เป็นการให้ดุลพินิจแก่พนักงานอัยการที่จะพิจารณาได้ว่า สมควรจะต้องยื่นคำร้องต่อศาลหรือไม่

ดังนั้น กรณีตามมาตรา 21 ตรี จึงเป็นการกำหนดขอบเขตหน้าที่ของพนักงานอัยการในการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน มิใช่เป็นการที่พนักงานอัยการจะใช้ดุลพินิจในการพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง

2. ภาระการพิสูจน์แหล่งที่มาทรัพย์สินของผู้ถูกกล่าวหา ซึ่งตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ป.ป.ป. เขียนขึ้นเพื่อให้เป็นกฎหมายพิเศษยกเว้นหลักกฎหมายทั่วไป ดังจะเห็นได้ว่าตามมาตรา 21 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530 ได้บัญญัติไว้ว่า เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้พิจารณาวินิจฉัยว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นร้ายวผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติและไม่สามารถชี้แจงได้ว่าทรัพย์สินดังกล่าวนั้นตนได้มาโดยชอบให้ถือว่าผู้นั้นกระทำการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ เนื่องจากการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมีพฤติการณ์ร้ายวผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติเป็นการยากที่จะสืบสวนหรือพิสูจน์ว่าทรัพย์สินใดได้มาจากการกระทำการทุจริตหรือประพฤติมิชอบในตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ผู้นั้น เพราะผู้ให้กับผู้รับมักใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อปกปิดการกระทำ ดังกล่าว เนื่องจากเป็นเรื่องที่ได้ประโยชน์ด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย ดังนั้นกฎหมาย ป.ป.ป. จึงกำหนดให้ผู้ถูกกล่าวหานำพยานและหลักฐานมาแสดงว่าตนได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยสุจริต ซึ่งหากการได้มาโดยสุจริตย่อมไม่เป็นการยากในการบ่งบอกที่มาหรือพิสูจน์ทรัพย์ นั้น ๆ

หลักการดังกล่าวแตกต่างจากหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่กำหนดว่า “คู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงอย่างไร คู่ความฝ่ายนั้นมีหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนั้น” ดังนั้นในการดำเนินการเรื่องเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ของรัฐร่ำรวยผิดปกติ คณะกรรมการ ป.ป.ป. จึงมีหน้าที่เพียงพิจารณาว่า ผู้ถูกกล่าวหาคนใดร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติเกินกว่าฐานะของตนเองที่จะพึงมีพึงได้โดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเกินกว่าฐานะความเป็นอยู่โดยปกติหรือไม่ และในการพิจารณาเบื้องต้นของคณะกรรมการ ป.ป.ป. ก็ได้ให้โอกาสแก่ผู้ถูกกล่าวหาในการนำข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเกี่ยวกับการได้มาของทรัพย์สินแสดงต่อคณะกรรมการ ป.ป.ป. เพื่อพิจารณาวินิจฉัย ตามนัยมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530 แต่หากผู้ถูกกล่าวหาไม่สามารถชี้แจงได้ถึงที่มาของทรัพย์สินนั้น ๆ หรือชี้แจงโดยไม่มีเหตุผลพอสมควร คณะกรรมการ ป.ป.ป. จึงจะมีมติว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นผู้ถูกกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ ตามมาตรา 21 ทวิ หลังจากนั้นเมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้แจ้งให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อสั่งให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นของแผ่นดิน จึงเป็นหน้าที่ของผู้ถูกกล่าวหาที่จะต้องนำพยานหลักฐานเข้าพิสูจน์ต่อศาลว่าเป็นทรัพย์สินที่ตนได้มาโดยชอบและเป็นกรณีที่ศาลจะใช้ดุลพินิจพิจารณาว่าทรัพย์สินนั้นผู้ถูกกล่าวหาได้มาโดยชอบหรือไม่ชอบอย่างไร โดยนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับในการดำเนินคดี

จากเหตุผลดังกล่าว การพิสูจน์แหล่งที่มาของทรัพย์สินจึงเป็นหน้าที่ของผู้ถูกกล่าวหาที่จะดำเนินการมิใช่หน้าที่ของผู้ยื่นคำร้องที่จะพิจารณาหรือนำสืบถึงที่มาของทรัพย์สินว่าได้มาโดยชอบหรือไม่ชอบอย่างไร

3. กรณีการชี้ทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งถูกกล่าวหาว่าร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มมากขึ้นโดยผิดปกติ แทนทรัพย์สินที่ถูกคณะกรรมการ ป.ป.ป. พิจารณาว่าเป็นทรัพย์สินที่ผู้ถูกกล่าวหาเพิ่มมากขึ้นโดยผิดปกติ หรือได้มาโดยมิชอบ แต่ได้ถูกจำหน่าย จ่าย โอน ไปแล้วนั้น แม้ในกฎหมาย ป.ป.ป. จะไม่มีบทบัญญัติให้สามารถนำเงินหรือทรัพย์สินอื่นใดของผู้ถูกกล่าวหามาใช้แทนทรัพย์สินเดิมที่ได้มีการจำหน่าย จ่าย โอน ไปแล้ว แต่คณะกรรมการกฤษฎีกาได้วินิจฉัยและมีความเห็นว่า ในเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องที่อยู่ในอำนาจของศาลที่จะวินิจฉัย ซึ่งในการพิจารณาคดีของศาล พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530 มาตรา 21 ตรี วรรคแรก ได้บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ลักษณะ 2 ว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ตั้งแต่มาตรา 271 ถึงมาตรา 323 จะเห็นว่ามิวิธีการดำเนินการกับผู้ถูกกล่าวหาในการชี้ทรัพย์สินอื่น ๆ แทนทรัพย์สินที่คณะกรรมการ ป.ป.ป. พิจารณาแล้วว่าได้มาโดยมิชอบ แต่กรณีดังกล่าวก็เป็นวิธีการที่ศาลจะเป็น

ผู้ใช้ดุลพินิจพิจารณาตามกฎหมาย ไม่ใช่หน้าที่ขององค์กรใดที่จะใช้ดุลพินิจแทนศาลพิจารณา
วินิจฉัย แล้วยกขึ้นเป็นเหตุผลในการพิจารณาคดีกระบวนการพิจารณาของศาล

กรณีการชดใช้ทรัพย์สินของผู้ถูกกล่าวหาแทนทรัพย์สินที่มีการยึดย้ายถ่ายเทหรือ
จำหน่ายจ่ายโอนไปแล้วนั้น เป็นการใช้อดุลพินิจของศาล ซึ่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม
การทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530 มาตรา
21 ตรี วรรคแรก กำหนดให้นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

กรณีศึกษาคดีนายบุญธรรม ทองไข่มุกด์

เมื่อเดือนตุลาคม 2519 ได้มีผู้ร้องเรียนต่อหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ในขณะนั้น กล่าวหาว่า นายบุญธรรม ทองไข่มุกด์ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ ใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ราชการ โดยมีขอบ แสวงหาผลประโยชน์สำหรับตนเองมีเงินจำนวนมาก หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินจึงได้มีคำสั่งพักราชการ นายบุญธรรม ทองไข่มุกด์ ตามคำสั่งที่ 46/2519 และได้ส่งเรื่องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (คณะกรรมการ ป.ป.ป.) ทำการสอบสวนตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518

คณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า นายบุญธรรม ทองไข่มุกด์ ผู้ถูกกล่าวหาเป็นเจ้าของที่ดินของรัฐที่มีพฤติการณ์แสดงว่าร่ำรวยผิดปกติ จึงดำเนินการสอบสวนและมีคำสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาแสดงสินทรัพย์และหนี้สินของผู้ถูกกล่าวหา พร้อมทั้งนำพยานหลักฐานมาชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ต่อมาคณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้สอบสวนและพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกกล่าวหา มีหลักทรัพย์ซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์ที่มีอยู่มากกว่ารายได้ โดยยังไม่ได้หักค่าใช้จ่ายเป็นจำนวน 23,087,511.28 บาท เกินกว่าฐานะของผู้ถูกกล่าวหา แสดงว่าผู้ถูกกล่าวหาร่ำรวยผิดปกติและไม่สามารถแสดงได้ว่าตนได้ทรัพย์สินมาในทางที่ชอบ ประกอบกับตำแหน่งหน้าที่ราชการของผู้ถูกกล่าวหา มีช่องทางในการแสวงหาผลประโยชน์ในทางที่ไม่ชอบได้ จึงถือว่าผู้ถูกกล่าวหาใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ คณะกรรมการ ป.ป.ป. จึงมีมติเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2521 ว่าบรรดาทรัพย์สินของผู้ถูกกล่าวหาได้แก่เงินในธนาคาร จำนวน 8,269,805.19 บาท เป็นทรัพย์ที่ผู้ถูกกล่าวหาร่ำรวยผิดปกติ คณะกรรมการ ป.ป.ป. จึงได้รายงานความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งลงโทษไล่ออก และแจ้งให้พนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลให้ศาลวินิจฉัยว่าทรัพย์สินที่ร่ำรวยขึ้นโดยผิดปกตินั้นเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518¹

พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งโดยขอให้เรียกนายบุญธรรม ทองไข่มุกด์ เข้ามาเป็นคู่ความและมีคำสั่งว่า

¹ชิตชัย พานิชพัฒน์, “ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตรวจสอบทรัพย์สินเจ้าหน้าที่ของรัฐของ ป.ป.ป.”, เอกสารวิจัยส่วนบุคคล ประจำปีการศึกษาพุทธศักราช 2539-2540, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, หน้า 9-12.

1. ทรัพย์สินของนายบุญธรรม ทองไข่มุกด์ ได้แก่เงินในบัญชีธนาคารจำนวน 8,269,805.19 บาท ที่ดินโฉนดต่าง ๆ ราคา 434,200 บาท และหุ้นในบริษัทต่าง ๆ ราคา 21,404,500 บาท รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 30,108,505.19 บาท เป็นของแผ่นดิน

2. ให้นายบุญธรรม ทองไข่มุกด์ โอนเงินฝากในบัญชีธนาคารในนามส่วนตัว เงินฝากธนาคารในบัญชีร่วม และเงินฝากในบัญชีธนาคารในนามของบุคคลอื่นซึ่งนายบุญธรรม ทองไข่มุกด์ มีอำนาจสั่งจ่ายรวมเป็นเงิน 3,732,480 บาท ให้แก่กระทรวงการคลัง ตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 212 ข้อ 9 ลงวันที่ 9 กันยายน 2515 หากไม่ยอมโอนขอให้ถือคำสั่งศาลแทนการแสดงเจตนา หากการโอนไม่อาจบังคับได้ด้วยเหตุใด ๆ ให้สั่งให้นายบุญธรรม ทองไข่มุกด์ คืนหรือชดใช้เงินจำนวน 3,732,480 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7 ครั้งต่อปี ของยอดเงินดังกล่าวนับแต่วันยื่นคำร้องจนกว่าจะชำระเสร็จแก่กระทรวงการคลัง

3. ให้นายบุญธรรม ทองไข่มุกด์ คืน หรือชดใช้ยอดเงินที่จ่ายขาดจำนวน 3,242,000 บาท พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7 ครั้งต่อปี จากเงินดังกล่าวนับแต่วันยื่นคำร้องจนกว่าจะชำระเสร็จแก่กระทรวงการคลัง

4. ให้นายบุญธรรม ทองไข่มุกด์ จดทะเบียนโอนและส่งมอบที่ดินโฉนดต่าง ๆ รวมราคา 434,200 บาท ให้สั่งให้เจ้าพนักงานที่ดินจัดการออกใบแทนโฉนดที่ดินดังกล่าว และถือคำสั่งศาลแทนการแสดงเจตนาจดทะเบียนโอน หากการจดทะเบียนโอนและส่งมอบที่ดินไม่อาจบังคับได้ด้วยเหตุใด ๆ ให้สั่งให้นายบุญธรรม ทองไข่มุกด์ ชดใช้เงินจำนวน 434,200 บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7 ครั้งต่อปี นับแต่วันยื่นคำร้องจนกว่าจะชำระเสร็จแก่กระทรวงการคลัง

5. ให้นายบุญธรรม ทองไข่มุกด์ จดทะเบียนโอนหุ้นในบริษัทต่าง ๆ แก่กระทรวงการคลัง หากไม่ยอมจดทะเบียนโอน ขอให้ถือคำสั่งศาลแทนการแสดงเจตนา และหากการจดทะเบียนไม่อาจบังคับได้ ก็สั่งให้นายบุญธรรม ทองไข่มุกด์ ชดใช้เงินจำนวน 21,404,500 บาท แก่กระทรวงการคลัง

นายบุญธรรม ทองไข่มุกด์ ยื่นคำแถลงคัดค้านพอสรุปได้ดังนี้

1. ในปัญหาข้อเท็จจริง กรณีเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้คัดค้านนั้น ผู้คัดค้านได้ทำการสมรสกับนางอนุ ภรรยาเดิม ซึ่งถึงแก่กรรมไปแล้ว นางอนุ มีทรัพย์สินส่วนตัวและรับให้จากบิดามารดา นอกจากนี้นางอนุ มีพี่ชาย และพี่สาวได้ร่วมทำการค้ากันมาโดยตลอด เมื่อนางอนุถึงแก่กรรม ผู้คัดค้านและบุตรได้รับมรดกของนางอนุ และได้ทำการค้าสืบเนื่องจากกิจการค้าของนางอนุ ต่อมาฉันทญาติพี่น้อง

ในส่วนที่เกี่ยวกับบริษัทการบินแอร์สยาม จำกัด นั้น นางอนงค์ คงขำ และนางสาวสุวรรณ วงศ์ชะอุ่ม พี่สาวของนางอนุเป็นผู้แนะนำให้ผู้คัดค้านเข้าไปช่วยพระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าสุทธสิริโสภา ดำเนินงาน โดยผู้คัดค้านไม่ได้เป็นตัวกระทำการในบริษัท ผู้คัดค้านเป็น

เพียงกรรมการคนหนึ่งของบริษัทเท่านั้น ผู้คัดค้านไม่ได้เข้าไปจัดการในบริษัทแต่อย่างใด ทั้งนี้ได้รายงานและได้รับอนุญาตจากผู้บังคับบัญชาและนายกรัฐมนตรีในฐานะรัฐมนตรีเจ้าสังกัดแล้ว เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องเงินลงทุน และในการนี้พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าหญิงสุทธสิริโสภา ได้ประทานหุ้นของบริษัทการบินแอร์สยาม จำกัด ให้ถือจำนวน 198,000 หุ้น ๆ ละ 100 บาท ซึ่งหุ้นทั้งหมดนี้ไม่มีมูลค่า มีราคาไม่เกิน 2 บาท เพราะในขณะนั้นบริษัทไม่มีฐานะดีขึ้นส่วนการเข้าไปเป็นกรรมการในบริษัทอื่น ๆ นั้น บางบริษัทผู้คัดค้านได้ใช้เงินจากรายได้ของตนและครอบครัวที่เก็บหอมรอมริบไว้ลงทุนซื้อหุ้นเพื่อได้รับประโยชน์ตอบแทน บางบริษัทผู้คัดค้านได้รับเชิญเป็นกรรมการตามที่ได้ถือหุ้นไว้ หรือด้วยการขอร้องจากผู้ถือหุ้นใหญ่โอนหุ้นให้ถือ เพื่อให้เข้าเป็นกรรมการของบริษัท แต่ทั้งหมดนี้ ผู้คัดค้านไม่ได้เป็นตัวกระทำหรือจัดการบริษัทแต่อย่างใดเลย ผู้คัดค้านกระทำไปโดยชอบธรรมแก่การครองชีพโดยสุจริต และไม่ผิดกฎหมาย บัญชีรายได้ของผู้คัดค้านที่ผู้ร้องแสดงไว้และหลักฐานที่ผู้ร้องอ้างว่าเป็นของผู้คัดค้านไม่ถูกต้องครบถ้วนตามความเป็นจริงผู้คัดค้านมีรายได้อันชอบไม่น้อยกว่าหลักฐานที่คัดค้านจึงมิได้รัวรายผิดปกติดังที่ผู้ร้องอ้าง

2. ในปัญหาข้อกฎหมายผู้ร้องไม่มีอำนาจร้องขอต่อศาลให้วินิจฉัยสั่งว่าทรัพย์สินของผู้คัดค้านเป็นของแผ่นดิน เพราะพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 เป็นกฎหมายในทางอาญาการที่ศาลจะวินิจฉัยสั่งให้ทรัพย์สินของบุคคลใดเป็นของแผ่นดินตามมาตรา 20 นั้น ถือได้ว่าเป็นการลงโทษรับทรัพย์ อันเป็นโทษทางอาญาอย่างหนึ่ง จึงไม่มีผลย้อนหลังครอบคลุมไปถึงทรัพย์สินของผู้คัดค้านที่ได้มาโดยชอบก่อน วันที่ 4 มีนาคม 2518 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เพราะเป็นการขัดต่อประมวลกฎหมายอาญามาตรา 2 วรรคแรก ทั้งขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และหลักนิติธรรมอีกด้วย

ศาลชั้นต้นพิพากษาให้ทรัพย์สินทั้ง 3 รายการ เป็นเงิน 26,864,120.89 บาท ตกเป็นของแผ่นดิน เป็นเงิน 19,436,470.02 บาท โดยให้ทรัพย์สินแต่ละรายการตกเป็นของแผ่นดินในอัตราส่วน 19,436,470.02 ส่วนต่อทรัพย์สินของผู้คัดค้านทั้งหมด 26,864,120.89 ส่วน โดยให้ผู้คัดค้านโอนเงินฝากในบัญชีธนาคาร จดทะเบียนโอนและส่งมอบที่ดินกับให้ผู้คัดค้าน โอนจดทะเบียนโอนและส่งมอบใบหุ้นของบริษัทรวม 11 บริษัท ให้แก่กระทรวงการคลัง ถ้าผู้คัดค้านไม่ปฏิบัติ ให้ถือคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของผู้คัดค้านและให้ผู้คัดค้านใช้เงินแทน

ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับให้ยกคำร้องของผู้ร้อง ผู้ร้องฎีกา ศาลฎีกามีคำพิพากษายกคำร้องของผู้ร้อง²

²คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 909/2529

จากคำพิพากษาศาลฎีกา ในการวินิจฉัยคดี นายบุญธรรม ทองไข่มุกด์ สามารถแยกประเด็นข้อวินิจฉัยได้ดังนี้³

1. ปัญหาข้อกฎหมายตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติ ป.ป.ป. พ.ศ. 2518 กล่าวคือ เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้ลงมติว่า เป็นผู้ร่ำรวยผิดปกติแล้ว กรณีต้องฟังเป็นยุติตามมติของคณะกรรมการ ป.ป.ป. หรือไม่ เมื่อมีการยื่นคำร้องต่อศาล ศาลจะต้องวินิจฉัยสั่งให้ทรัพย์สินของผู้คัดค้านเป็นของแผ่นดิน เว้นแต่ผู้คัดค้านจะพิสูจน์ได้ว่าได้ทรัพย์สินมาในทางที่ชอบเท่านั้นหรือไม่

ศาลฎีกาได้วินิจฉัยในประเด็นดังกล่าวว่า การขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินของผู้นั้นเป็นของแผ่นดินได้เฉพาะที่คณะกรรมการ ป.ป.ป. วินิจฉัยว่าเป็นทรัพย์สินที่ร่ำรวยขึ้นโดยผิดปกติเท่านั้น หากเมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ป. ลงมติว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดเป็นผู้ร่ำรวยผิดปกติแล้วศาลจะต้องสั่งให้ทรัพย์สินของผู้นั้นตกเป็นของแผ่นดิน นอกจากนั้นตามมาตรา 20 วรรคสาม ได้บัญญัติว่า “ให้ศาลวินิจฉัยสั่ง” แสดงว่าให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัยเสียก่อนที่จะมีคำสั่งมิใช่ให้ศาลตั้งไปตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ ป.ป.ป. โดยที่ศาลไม่มีอำนาจวินิจฉัยว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ร่ำรวยขึ้นโดยผิดปกติหรือไม่ ศาลจะสั่งให้ทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐตกเป็นของแผ่นดินได้ก็ต่อเมื่อทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ร่ำรวยขึ้นโดยผิดปกติ และเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดไม่อาจพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าได้ทรัพย์สินนั้นในทางที่ชอบเท่านั้น หากฟังไม่ได้ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นทรัพย์สินที่ร่ำรวยขึ้นโดยผิดปกติเสียแต่ในเบื้องต้นแล้ว ศาลก็ไม่อาจสั่งให้ทรัพย์สินนั้นเป็นของแผ่นดินได้ โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั้นหาต้องพิสูจน์ว่าได้ทรัพย์สินนั้นมาในทางที่ชอบไม่

2. ปัญหาทรัพย์สินที่ร่ำรวยขึ้นโดยผิดปกตินั้น หมายความว่าอย่างไร ทรัพย์สินที่ร่ำรวยขึ้นโดยผิดปกติต้องเป็นทรัพย์สินที่ได้มาในทางที่ไม่ชอบเท่านั้นหรือไม่ การได้ทรัพย์สินมาโดยชอบมีจำนวนมากกว่าทรัพย์สินทั้งหมด จะฟังว่าผู้นั้นไม่ร่ำรวยผิดปกติได้หรือไม่

ศาลฎีกาได้วินิจฉัยในประเด็นดังกล่าวว่าทรัพย์สินที่ร่ำรวยขึ้นโดยผิดปกตินั้นย่อมหมายถึงทรัพย์สินที่มีจำนวนมากผิดปกติ เมื่อคำนึงถึงฐานะและรายได้ของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินนั่นเอง ทรัพย์สินที่ร่ำรวยขึ้นโดยผิดปกติจึงอาจเป็นทรัพย์สินที่ได้มาในทางที่ชอบหรือได้มาในทางที่ไม่ชอบหรือทั้งสองอย่างรวมกันก็ได้ การที่จะสั่งว่าทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่ร่ำรวยขึ้นโดยผิดปกติหรือไม่ จึงหาใช่เพราะเหตุที่ทรัพย์สินนั้นได้มาในทางที่ชอบหรือมิชอบแต่อย่างใดไม่ การได้ทรัพย์สินมาโดยชอบมีจำนวนมากกว่าทรัพย์สินทั้งหมด จึงฟังว่าผู้นั้นร่ำรวยผิดปกติไม่ได้นั้น จึงเป็นการไม่ถูกต้อง

³ รัชชัย พานิชพัฒน์, “ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตรวจสอบทรัพย์สินเจ้าหน้าที่ของรัฐของ ป.ป.ป.,” วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร พ.ศ. 2539-2540, หน้า 17-19.

3. ปัญหากรณีการคิดมูลค่าของทรัพย์สินที่เป็นหุ้น จะคิดมูลค่าตามที่จดทะเบียนได้หรือไม่ หากไม่คิดมูลค่าตามที่จดทะเบียนจะคิดมูลค่าอย่างไร

ศาลฎีกาได้วินิจฉัยในประเด็นดังกล่าวแล้วว่า มูลค่าของหุ้นตามที่จดทะเบียนไว้กับราคาของหุ้นที่ซื้อขายกันหาจำเป็นต้องตรงกันไม่ ราคาหุ้นที่แท้จริงอาจสูงหรือต่ำกว่ามูลค่าหุ้นที่จดทะเบียนไว้ก็ได้ หุ้นจะมีมูลค่าเท่าใดจะต้องนำสืบว่าหุ้นดังกล่าวมีราคาแท้จริงอย่างไร

อย่างไรก็ตามมีประเด็นปัญหาอยู่ 2 ประการที่ยังมิได้มีการวินิจฉัยจากศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา

ประเด็นแรก ตามพระราชบัญญัติ ป.ป.ป. พ.ศ. 2518 มีผลย้อนหลังครอบคลุมถึงทรัพย์สินที่ผู้คัดค้านได้มาก่อนวันที่ 4 มีนาคม 2518 อันเป็นวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับหรือไม่

ศาลชั้นต้น (ศาลแพ่ง) ได้วินิจฉัยในประเด็นนี้ว่า ตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่คณะกรรมการ ป.ป.ป. สั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐคนใดแสดงสินทรัพย์และหนี้สินต่อคณะกรรมการ ป.ป.ป. เมื่อสอบสวนได้ความปรากฏว่าผู้นั้นรั่วรัวผิดปกติ หากปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นเจ้าของทรัพย์สินใดอยู่ในขณะที่คณะกรรมการ ป.ป.ป. มีคำสั่งให้แสดงสินทรัพย์และหนี้สิน แม้จะมีมาก่อนที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับโดยมิได้จำหน่ายจ่ายโอนไปเสียก่อน หากยังเป็นเจ้าของต่อเนื่องมาจนถึงวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ และคณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้มีคำสั่งให้แสดงทรัพย์สินแล้ว ทรัพย์สินนั้นย่อมถือว่ายังได้มาและมีอยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้

ประเด็นที่สอง เงินที่ได้มีการนำเข้าบัญชีของผู้คัดค้านเป็นก้อนใหญ่ ๆ แล้วได้มีการเบิกจ่ายออกในเวลาใกล้เคียงกันในลักษณะไม่มีการหมุนเวียนเข้ามาอีกอันเป็นการจ่ายขาดเงินดังกล่าว จะถือว่าเป็นเงินของผู้คัดค้านที่มีอยู่ อันจะอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัตินี้หรือไม่

ศาลชั้นต้น (ศาลแพ่ง) ได้วินิจฉัยในประเด็นนี้ว่า ทรัพย์สินที่จะถือว่าเป็นผู้คัดค้านมีอยู่อันจะอยู่ในบังคับของพระราชบัญญัตินี้ จะต้องเป็นทรัพย์สินที่ปรากฏว่าผู้คัดค้านเป็นเจ้าของอยู่ในขณะที่คณะกรรมการ ป.ป.ป. สั่งให้แสดงทรัพย์สิน ดังนั้นแม้จะปรากฏว่าเงินดังกล่าวเคยเป็นของผู้คัดค้านแต่เมื่อผู้คัดค้านได้จ่ายไปให้บุคคลอื่นแล้วก็ย่อมหลุดพ้นจากการเป็นทรัพย์สินของผู้คัดค้าน จึงถือไม่ได้ว่ายังเป็นทรัพย์สินของผู้คัดค้านที่ได้มา และมีอยู่อันจะแสดงรายการตามคำสั่งของคณะกรรมการ ป.ป.ป.

ภาคผนวก ง.

กรณีศึกษาคดี นายบุญเยี่ยม โรงงานวิศิษฐ์

เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2515 ได้มีผู้ร้องเรียนต่อสำนักงาน ป.ป.ป. ว่า นายบุญเยี่ยม โรงงานวิศิษฐ์ ขณะดำรงตำแหน่งสรรพสามิต จังหวัดชลบุรี มีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ คณะกรรมการ ป.ป.ป. พิจารณาแล้วเห็นว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นเจ้าของหน้าของรัฐ มีพฤติการณ์แสดงว่า ร่ำรวยผิดปกติ จึงมีมติสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาแสดงสินทรัพย์และหนี้สิน พร้อมทั้งนำหลักฐานมาชี้แจง แก่ข้อกล่าวหา ต่อมาคณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้สอบสวนและพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ถูกกล่าวหา ร่ำรวยผิดปกติ มีหลักทรัพย์ซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์สินมากกว่ารายได้ ซึ่งยังไม่ได้หักค่าใช้จ่ายเป็น จำนวน 5,810,844 บาท ซึ่งเกินกว่าฐานะคณะกรรมการ ป.ป.ป. เห็นว่าเฉพาะเงินฝากในธนาคาร กรุงเทพ จำกัด และรถยนต์นั่งส่วนบุคคลเป็นทรัพย์สินที่ผู้ถูกกล่าวหาได้มาโดยชอบ ทรัพย์สินอื่น นอกจากนี้ผู้ถูกกล่าวหาไม่สามารถแสดงได้ว่าได้ร่ำรวยขึ้นในทางที่ชอบ ประกอบกับตำแหน่ง หน้าที่ราชการของผู้ถูกกล่าวหาไม่ช่องทางในการแสวงหาประโยชน์ในทางมิชอบได้ คณะกรรมการ ป.ป.ป. โดยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมด มีมติเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2528 ว่าบรรดาทรัพย์สินของผู้ถูกกล่าวหาเฉพาะที่ดินโฉนด เลขที่ 77134 และ 77135 แขวงลาดพร้าว เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร เนื้อที่รวม 155 ตารางวา พร้อมสิ่งปลูกสร้างบนที่ดิน คือ บ้านเลขที่ 33/160 และที่ดินโฉนดเลขที่ 10209 และ 10210 ตำบลหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เนื้อที่รวม 1 ไร่ 1 งาน 15 ตารางวา พร้อมสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินคือ บ้านไม้สองชั้น 1 หลัง อาคารโรมแรมบี อาร์ อินน์ เลขที่ 224/26 พร้อมบาร์เบียร์ขายเครื่องดื่ม และกระโจมหน้า โรงแรมรวมมูลค่าทั้งสิ้นเป็นเงิน 6,660,200 บาท เป็นทรัพย์สินที่ร่ำรวยขึ้นโดยผิดปกติ และแจ้งให้ พนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องต่อศาล เพื่อให้ศาลวินิจฉัยสั่งว่าทรัพย์สินที่ร่ำรวยขึ้นโดยผิดปกตินั้น เป็นของแผ่นดินตามนัยมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและ ประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518¹

พนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งขอให้เรียกนายบุญเยี่ยม โรงงานวิศิษฐ์ นายเกษญา โรงงานวิศิษฐ์ (บุตร) และนางอำไพ โรงงานวิศิษฐ์ (ภรรยา) เข้ามาเป็นคู่ความและมีคำสั่งสรุปได้ดังนี้

¹ วิชาญ พานิชพัฒน์, “ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตรวจสอบทรัพย์สินเจ้าหน้าที่ของรัฐของ ป.ป.ป.,” วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร พ.ศ. 2539-2540 หน้า 19-21.

1. ให้ที่ดินโฉนดเลขที่ 77134 และ 77135 พร้อมสิ่งปลูกสร้าง และที่ดินโฉนดเลขที่ 10209 และ 10210 พร้อมสิ่งปลูกสร้าง เป็นของแผ่นดิน

2. ให้นายบุญเจียม โรจนวิศิษฐ์ จดทะเบียนโอนและส่งมอบที่ดิน เลขที่ 77134 และ 77135 พร้อมสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินดังกล่าวให้แก่กระทรวงการคลัง หากไม่ยอมจดทะเบียนโอน ขอให้สั่งให้เจ้าพนักงานที่ดินจัดการออกใบแทนโฉนดที่ดิน และถือเอาคำสั่งศาลแทนการจดทะเบียนโอน และถือเอาคำสั่งศาลแทนการจดทะเบียนโอน และหากการจดทะเบียนโอนและส่งมอบที่ดินไม่อาจบังคับได้ด้วยเหตุใด ๆ ก็ขอให้สั่งให้นายบุญเจียม โรจนวิศิษฐ์ ชดใช้เงินจำนวน 2,413,200 บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7 ครั้งต่อปี นับแต่วันที่พิพากษาจนกว่าจะชำระเสร็จแก่กระทรวงการคลัง

3. ให้นายบุญเจียม โรจนวิศิษฐ์ และนายเจษฎา โรจนวิศิษฐ์ ร่วมกันจดทะเบียนและส่งมอบที่ดินโฉนดเลขที่ 10209 แก่กระทรวงการคลัง หากไม่ยอมจดทะเบียนโอนขอให้สั่งให้เจ้าพนักงานที่ดินออกใบแทนโฉนดที่ดินและถือคำสั่งศาลแทนการจดทะเบียนโอน และหากการจดทะเบียนโอนและส่งมอบที่ดินไม่อาจบังคับได้ด้วยเหตุใด ๆ ก็ให้ร่วมกันชดใช้เงินจำนวน 1,605,000 บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7 ครั้งต่อปี นับแต่วันพิพากษาจนกว่าจะชำระเสร็จแก่กระทรวงการคลัง

4. ให้นายบุญเจียม โรจนวิศิษฐ์ และนางอำไพ โรจนวิศิษฐ์ ร่วมกันจดทะเบียนโอนและส่งมอบที่ดินโฉนดเลขที่ 10210 พร้อมสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินดังกล่าวมูลค่า 2,642,000 บาท แก่กระทรวงการคลัง หากไม่ยอมจดทะเบียนโอน ขอให้สั่งเจ้าพนักงานที่ดินออกใบแทนโฉนดที่ดินและถือคำสั่งศาลแทนการจดทะเบียน หากการจดทะเบียนโอนและส่งมอบที่ดินไม่อาจบังคับได้ด้วยเหตุใด ๆ ก็ให้ร่วมกันชดใช้เงินจำนวน 2,642,000 บาท พร้อมด้วยดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7 ครั้งต่อปี นับแต่วันพิพากษาจนกว่าจะชำระเสร็จแก่กระทรวงการคลัง

นายบุญเจียม โรจนวิศิษฐ์ พร้อมด้วยบุตรและภรรยา ยื่นคำแถลงคัดค้านพอสรุปได้ดังนี้

1. ในปัญหาข้อเท็จจริง นายบุญเจียม โรจนวิศิษฐ์ ผู้คัดค้านที่ 1 ได้ยื่นคำแถลงคัดค้านว่าในกรณีเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้คัดค้านที่ 1 นั้น ผู้คัดค้านที่ 1 มีรายได้จากเงินเดือนของทางราชการ ตั้งแต่เริ่มรับราชการจนถึงปลายปี 2526 เป็นเงินรวมทั้งสิ้น 1,133,352.50 บาท ผู้คัดค้านที่ 1 และนางอำไพ โรจนวิศิษฐ์ ผู้คัดค้านที่ 3 มีรายได้จากกิจการอื่นอีก โดยใช้เงินรายได้ที่ผู้คัดค้านรวบรวมเก็บออมไว้โดยชอบ ไว้ใช้สอยเป็นส่วนตัวบ้าง ใช้ลงทุนกิจการต่าง ๆ บ้างเพื่อให้เกิดประโยชน์เพิ่มขึ้นและมีการซื้อสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ตามควรแก่ฐานะซึ่งกระทำโดยชอบธรรมแก่การครองชีพโดยสุจริต และไม่ผิดกฎหมายตลอดมานับตั้งแต่ปี 2495 รายได้ของผู้คัดค้านทั้งสองในสมัยนั้น ๆ นั้น มีมูลค่าเมื่อเทียบเป็นเงินบาทในปัจจุบันสูงกว่าหลายสิบเท่า ผู้คัดค้านจึงสามารถซื้อหาทรัพย์สินดังปรากฏอยู่ในปัจจุบันได้ด้วยจำนวนเงินที่น้อยกว่า

ปัจจุบันหลายสิบเท่า หลักทรัพย์ตามบัญชีหลักทรัพย์ท้ายคำร้องไม่ถูกต้องตามความจริง ทั้งมูลค่าหรือรายการสำหรับที่ดินโฉนดเลขที่ 77134 และ 77135 พร้อมบ้านเลขที่ 33/160 ผู้คัดค้านที่ 1 ชื้อมาในราคาประมาณ 400,000 บาท เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2519 จริง แต่ได้ต่อเติมบ้านหลังดังกล่าวให้ใหญ่โตขึ้นพร้อมทั้งก่อสร้างตึกชั้นเดียวอีก 1 หลัง ตามราคาก่อสร้างทั้งหมด ซึ่งเจ้าหน้าที่กรมโยธาธิการได้ประมาณราคาไว้ว่าราคาในขณะที่ก่อสร้างประมาณ 2,227,200 บาท เพียงแต่ได้ต่อเติมเล็กน้อยโดยเพิ่มห้องพักผ่อน ห้องนอน และห้องส้วม อย่างละ 1 ห้อง ใช้เงินทั้งสิ้นเพียงจำนวน 50,000 บาท ในปี 2520 และต่อเติมผนังก่ออิฐบริเวณโรงรถเดิม 2 ด้าน ใช้เงินเพียง 20,000 บาท รวมราคาที่ดินทั้งสองแปลงพร้อมบ้านเลขที่ 33/160 ดังกล่าว และเงินค่าใช้จ่ายในการต่อเติมบ้านดังกล่าวข้างต้น รวมทั้งสิ้น 470,000 บาท เท่านั้น

ที่ดินโฉนดเลขที่ 10209 และ 10210 รวมเนื้อที่ 1 ไร่ 1 งาน 15 ตารางวา พร้อมสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินดังกล่าวนั้น เมื่อประมาณกลางปี 2524 ผู้คัดค้านที่ 3 ได้ร่วมลงทุนกับนายเกรียงศักดิ์ ชาราวจิตร ทำสัญญาจะซื้อจะขายจากนายประหัด อังสุสิงห์ ในราคาทั้งสิ้น 2,110,000 บาท เพื่อเก็งกำไร เพราะเห็นว่าอยู่บริเวณริมชายหาดเมืองพัทยา โดยวางเงินมัดจำก่อนทำสัญญาจะซื้อจะขายไว้จำนวน 100,000 บาท ต่อมาชำระอีก 300,000 บาท ในวันทำสัญญาจะซื้อจะขาย ส่วนราคาที่ดินที่เหลือจะชำระภายในเดือนกันยายน 2524 นายประหัดจึงจะดำเนินการโอนที่ดินทั้งสองแปลงให้แก่ ผู้คัดค้านที่ 3 และนายเกรียงศักดิ์ ภายใน 3 วัน ระหว่างนี้นางบุญสม ฤชา (อังคะนาวิณ) ได้ติดต่อขอซื้อที่ดินทั้งสองแปลงจากผู้คัดค้านที่ 3 และนายเกรียงศักดิ์ โดยตกลงผ่อนชำระเป็นงวดให้ครบถ้วน ในต้นปี 2525 จำนวนเงินทั้งสิ้น 3,140,000 บาท เมื่อประมาณเดือนมิถุนายน - กรกฎาคม 2525 ผู้คัดค้านที่ 3 และนายเกรียงศักดิ์ ได้นำเงินค่าซื้อที่ดินดังกล่าวข้างต้นจากนางบุญสม ไปชำระค่าที่ดินให้แก่ นายประหัด จนครบถ้วน และได้รับโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินทั้งสองแปลง โฉนดเลขที่ 10210 ไปไว้ในนามผู้คัดค้านที่ 3 ส่วนนายเกรียงศักดิ์ ซึ่งจะรับโอนกรรมสิทธิ์แทนไปพลางก่อน เพื่อจะได้ดำเนินการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินทั้งสองแปลงให้แก่ นางบุญสม เมื่อได้ชำระค่าซื้อที่ดินดังกล่าวครบถ้วนแล้ว ในระหว่างที่นางบุญสม ผ่อนชำระค่าซื้อที่ดิน นางบุญสม ได้ดำเนินการแบ่งแยกที่ดินทั้งสองแปลงดังกล่าวเป็นแปลงย่อยเพื่อสร้างทาวน์เฮ้าส์ขายในนามของผู้คัดค้านที่ 2 และ ที่ 3 ไปก่อนเมื่อประมาณวันที่ 30 กันยายน 2524 เพื่อนำโฉนดที่ดินที่แบ่งแยกออกมามาขายให้แก่ผู้ซื้อทาวน์เฮ้าส์บนที่ดินทั้งสองแปลงเพื่อนำเงินมาชำระค่าซื้อที่ดินให้แก่ผู้คัดค้านที่ 3 และนายเกรียงศักดิ์ เพื่อลดเงินต้นและดอกเบี้ยเงินกู้ของนางบุญสม นางบุญสมยังดำเนินการขออนุญาตปลูกทาวน์เฮ้าส์บนที่ดินทั้งสองแปลงต่อเมืองพัทยา โดยนางบุญสมเป็นเจ้าของเองและได้รับอนุญาต ต่อมาผู้คัดค้านที่ 3 ขอซื้อคืนที่ดินส่วนหนึ่งจำนวน 140 ตารางวา ซึ่งเป็นที่ตั้งของบ้านไม้สองชั้นหลังดังกล่าวบนที่ดินโฉนดเลขที่ 10210 จากนางบุญสมในราคา 1,100,000 บาท โฉนดที่ดินแปลงเลขที่ 10210 จึงถูกแบ่งเป็นแปลงย่อยคงเหลือจำนวน 140 ตารางวา

คือส่วนที่ผู้คัดค้านที่ 3 ซ้อมมา นอกนั้นผู้คัดค้านที่ 3 และนายเกรียงศักดิ์โดยผู้คัดค้านที่ 2 ดำเนินการแทนได้โอนให้แก่นางบุญสมทั้งสิ้น โดยดำเนินการโอนขายส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อทาวน์เฮ้าส์พร้อมที่ดินของนางบุญสมโดยตรง ไม่โอนผ่านชื่อของนางบุญสมก่อนเพื่อประหยัดค่าภาษีและค่าธรรมเนียมการโอนกรรมสิทธิ์โดยมอบอำนาจให้นางบุญสมไปดำเนินการ ผู้คัดค้านที่ 2 และที่ 3 จึงมิได้เกี่ยวข้องเป็นเจ้าของที่ดินที่ปลูกทาวน์เฮ้าส์ชาย ผู้คัดค้านที่ 3 ซ้อมที่ดินพิพาทมาด้วยเงินรวบรวมเก็บออมไว้ลงทุน และเงินกำไรจากการขายที่ดินทั้งสองแปลงดังกล่าวให้แก่นางบุญสม ผู้คัดค้านที่ 1 ไม่ได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์และผู้คัดค้านที่ 3 มิได้ถือกรรมสิทธิ์แทนผู้คัดค้านที่ 1 จึงถือไม่ได้ว่าเป็นทรัพย์สินของผู้คัดค้านที่ 1 ที่ได้มาและมีอยู่อันจะต้องแสดงรายการตามคำสั่งของคณะกรรมการ ป.ป.ป. ดังนั้น ที่ดินโฉนดเลขที่ 10209 และ 10210 และบ้านไม้สองชั้น 1 หลัง บนที่ดินจึงมิใช่ทรัพย์สินของผู้คัดค้านที่ 1 ซึ่งได้มาโดยรัวรอยผิดปกติ แต่เป็นทรัพย์สินของผู้คัดค้านที่ 3 และนายเกรียงศักดิ์ ทั้งผู้คัดค้านที่ 2 และที่ 3 ก็มีใช้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจยื่นคำร้องให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดิน

ต่อมา นางฉอ้อน บุญอนันต์ ขอเช่าที่ดินแปลงโฉนดเลขที่ 10210 จากผู้คัดค้านที่ 3 เพื่อก่อสร้างอาคารโรงแรม บี อาร์ อินน์ พร้อมบาร์เบียร์ขายเครื่องดื่มและกระโจมหน้าโรงแรม โดยนางฉอ้อนเป็นผู้ลงทุนเองทั้งสิ้นเป็นเงินจำนวน 320,000 บาท ในปี 2524-2525 มิได้ใช้เงินของผู้คัดค้านทั้งสามแต่อย่างใด ดังนั้น อาคารโรงแรม บี อาร์ อินน์ พร้อมบาร์เบียร์ขายเครื่องดื่มและกระโจมหน้าโรงแรมจึงมิใช่ทรัพย์สินของผู้คัดค้านที่ 1

2. ในปัญหาข้อกฎหมาย ผู้ร้องไม่มีอำนาจเรียกผู้คัดค้านที่ 2 และ 3 เข้ามาในคดีนี้ เนื่องจากผู้คัดค้านที่ 2 และที่ 3 มิใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่กล่าวอ้างว่าผู้คัดค้านที่ 2 และที่ 3 ถือกรรมสิทธิ์แทนผู้คัดค้านที่ 1 ในที่ดินโฉนดแปลงเลขที่ 10209 และ 10210 พร้อมสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินดังกล่าว ก็ขัดกับหลักฐานที่ได้จัดไว้ในทะเบียนที่ดินและข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ผู้ร้องต้องใช้สิทธิทางศาลเป็นคดีมีข้อพิพาทตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและผู้ร้องมีหน้าที่ที่จะต้องนำสืบพยานหลักฐานให้ปรากฏเสียก่อนว่าทรัพย์สินดังกล่าวเป็นของผู้คัดค้านที่ 1 และให้ผู้คัดค้านที่ 2 และที่ 3 ถือกรรมสิทธิ์แทน ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่รัวรอยผิดปกติของผู้คัดค้านที่ 1 มิใช่เจ้าหน้าที่ของผู้คัดค้านทั้งสามจะต้องแสดงให้ศาลเห็นว่าได้ทรัพย์สินมาในทางที่ชอบ เมื่อผู้ร้องกล่าวอ้างข้อเท็จจริงต่าง จากข้อสันนิษฐานผู้ร้องจึงมีหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงเสียก่อน คำร้องของผู้ร้องเคลือบคลุม มิได้แสดงโดยแจ้งชัดว่า ผู้คัดค้านที่ 1 มีพฤติการณ์แสดงว่ารัวรอยผิดปกติหรือใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบแต่อย่างใด จึงเป็นการเอาเปรียบผู้คัดค้านที่จะแสดงข้อคัดค้านได้โดยถูกต้องและครบถ้วน เป็นเหตุให้หลงข้อต่อสู้ได้ จึงขอให้ยกคำร้อง

ศาลชั้นต้น (ศาลแพ่ง) พิพากษาให้ผู้คัดค้านที่ 1 จัดทะเบียนและส่งมอบที่ดินโฉนดที่ 77134 และ 77135 พร้อมทั้งสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินดังกล่าวให้แก่กระทรวงการคลัง และให้ผู้คัดค้าน

ที่ 1 และที่ 3 ร่วมกันจดทะเบียนโอน และส่งมอบที่ดินโฉนดเลขที่ 10210 พร้อมด้วยสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินดังกล่าวให้แก่กระทรวงการคลัง หากไม่ยอมไปจดทะเบียนโอนให้เจ้าพนักงานที่ดินนอกใบแทนโฉนดที่ดินและถือคำพิพากษาแทนการจดทะเบียน สำหรับที่ดินโฉนดที่ 10209 ข้ออ้างของผู้คัดค้านทั้งสามในเรื่องนี้มีเหตุผลพอที่จะแสดงว่าผู้คัดค้านที่ 2 ไม่ใช่เจ้าของที่แท้จริงของที่ดินโฉนดที่ 10209 ดังกล่าว จึงยกคำขอในส่วนนี้ ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้เป็นว่า ที่ดินโฉนดเลขที่ 77134 และ 77135 พร้อมบ้านเลขที่ 33/160 ไม่ตกเป็นของแผ่นดิน คำขอของผู้ร้องที่ให้ผู้คัดค้านจดทะเบียนโอนและส่งมอบที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างให้แก่กระทรวงการคลังหากไม่ยอมจดทะเบียนโอนให้เจ้าพนักงานที่ดินนอกใบแทนโฉนดที่ดินและถือคำพิพากษาแทนการจดทะเบียนนั้นให้ยกเสีย นอกจากนี้ก็แก้คงเป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น

ผู้ร้อง ผู้คัดค้านที่ 1 และผู้คัดค้านที่ 3 ฎีกา ศาลฎีกา พิพากษาแก้เป็นว่า ให้ยกคำขอของผู้ร้องเกี่ยวกับที่ดินโฉนดเลขที่ 10210 พร้อมสิ่งปลูกสร้างบนที่ดิน นอกจากนี้ก็แก้คงให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์²

จากคำพิพากษาของศาลในการวินิจฉัยคดีของนายบุญเยี่ยม โรจนวิศิษฎ์ สามารถแยกประเด็นข้อวินิจฉัยได้ดังนี้³

1. ปัญหาข้อกฎหมายว่าคำร้องของผู้ร้องเคลือบคลุมหรือไม่ ศาลแพ่งได้วินิจฉัยแล้วว่า ผู้ร้องได้บรรยายคำร้องมาโดยละเอียดตั้งแต่เริ่มเรื่องมาจนกระทั่งคณะกรรมการ ป.ป.ป. ลงมติไม่มีใจความในบรรยายคำร้องตอนใดที่เคลือบคลุมจนเป็นเหตุให้ผู้คัดค้านหลงต่อสู้อหรือเสียเปรียบ ยิ่งพิเคราะห์บรรยายคำให้การต่อสู้โดยละเอียดและตรงประเด็นที่กล่าวหา ซึ่งแสดงว่าผู้คัดค้านได้เข้าใจคำร้องแล้ว จึงเห็นว่าผู้ร้องได้แสดงไว้โดยชัดเจนแล้ว คำร้องของผู้ร้องจึงไม่เคลือบคลุม และศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า ผู้ร้องได้บรรยายว่าผู้คัดค้านที่ 1 มีรายได้เท่าไร มีทรัพย์สินเท่าไร และพฤติการณ์ที่ร้ายชัดปกติโดยแจ้งชัดพอที่ผู้คัดค้านจะต่อสู้คดีได้แล้ว คำร้องจึงไม่เคลือบคลุม ในประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้มีได้มีการวินิจฉัยของศาลฎีกา

2. ปัญหาผู้ร้องมีสิทธิขอให้ศาลชั้นต้นเรียกผู้อื่นซึ่งไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าเป็นคู่ความร่วมมือ ได้หรือไม่ ในประเด็นนี้ศาลชั้นต้นอนุญาตให้เรียกบุตรและภรรยาของผู้คัดค้านที่ 1 เข้าร่วมเป็นผู้คัดค้านที่ 2 และที่ 3 ตามลำดับได้ และศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยว่าผู้ร้องอ้างว่าทรัพย์สินที่ร้ายวร้ายขึ้นโดยผิดปกติและขอให้ศาลวินิจฉัยสั่งให้ตกเป็นของแผ่นดิน เป็นทรัพย์สินของผู้คัดค้าน

²คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5597/2536

³ชิดชัย พานิชพัฒน์, “ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตรวจสอบทรัพย์สินเจ้าหน้าที่ของรัฐ ของ ป.ป.ป.,” วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร พ.ศ. 2539-2540, หน้า 30-31.

ที่ 1 ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ให้ผู้คัดค้านที่ 3 ถูกรวมสิทธิแทน ดังนี้ ผู้ร้องจึงมีสิทธิขอให้เรียกผู้คัดค้านที่ 3 เข้าเป็นคู่ความด้วยเพื่อศาลชั้นต้นจะได้วินิจฉัยในคราวเดียวกันในประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้มิได้มีการวินิจฉัยของศาลฎีกา

3. ปัญหาคำร้องขอให้ทรัพย์สินของผู้คัดค้านเป็นของแผ่นดิน โดยให้ผู้คัดค้านจดทะเบียนโอนและส่งมอบที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างให้แก่กระทรวงการคลัง หากไม่ยอมจดทะเบียนโอน ให้เจ้าพนักงานที่ดินออกใบแทนโฉนดที่ดินและถือคำพิพากษาแทนการจดทะเบียนนั้นได้หรือไม่ ศาลชั้นต้นได้วินิจฉัยเป็นไปตามคำขอ แต่ศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยว่าการที่ศาลสั่งให้ทรัพย์สินของผู้คัดค้านเป็นของแผ่นดินนั้นเป็นไปโดยผลของกฎหมาย ผู้คัดค้านหาได้มีนิติสัมพันธ์หรือมีหน้าที่จะต้องโอนให้แก่แผ่นดินโดยกระทรวงการคลังไม่ ที่ศาลชั้นต้นพิพากษาดังกล่าวนี้จึงไม่ถูกต้อง ในประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้มิได้มีการวินิจฉัยของศาลฎีกา

4. ปัญหาการสอบสวนของเจ้าหน้าที่พบว่ามิมูลประพุดติมิชอบ มีรายได้อันมิชอบจากบริษัท ห้างร้านหลายแห่ง โดยมีได้มีรายละเอียดรายได้จากบริษัท ห้างร้านใดพอจะรับฟังได้หรือไม่ ศาลฎีกาวินิจฉัยเห็นว่าข้อเท็จจริงที่ผู้ร้องนำสืบในชั้นพิจารณาเป็นเพียงข้อสรุปว่ามีมูลตามทางสอบสวนเท่านั้น ซึ่งเป็นเพียงความเห็นของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ผู้ร้องหาได้นำสืบข้อเท็จจริงตามที่อ้างให้เห็นเป็นมั่นคงพอเชื่อถือได้ว่า ผู้คัดค้านที่ 1 ได้มีความประพฤติมิชอบ มีรายได้จากบริษัท ห้างร้าน ที่เป็นเอเยนต์สุรารายไคบัง พยานหลักฐานผู้ร้องในข้อนี้จึงเลื่อนลอยไร้น้ำหนักที่จะรับฟังเชื่อถือ

5. ปัญหาการประเมินราคาทรัพย์สินที่เป็นอาคารโรงแรม โดยให้เจ้าหน้าที่กรมโยธาธิการและหัวหน้ากองช่าง เทศบาลตำบลศรีราชา เป็นผู้ประเมิน แต่ประเมินคำนวณโดยประมาณราคาจากภายนอก รับฟังได้หรือไม่ เพียงใด ในประเด็นนี้ศาลชั้นต้นวินิจฉัยรับฟังได้เพียงบางส่วน แต่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยไม่รับฟัง แต่เชื่อถือราคาประเมินของผู้ช่วยศาสตราจารย์อัศวิน พิษโยธิน อาจารย์ประจำคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นพยานที่คณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงของสำนักนายกรัฐมนตรี ได้เชิญมาประเมินราคา ในประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้มิได้มีการวินิจฉัยของศาลฎีกา

ภาคผนวก จ.

กรณีศึกษาคดี พลเอก ชำนาญ นิลวิเศษ

เมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2522 คณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้รับการร้องเรียนเป็นหนังสือ กล่าวหา พลโท ชำนาญ นิลวิเศษ (ยศขณะนั้น) ว่าเมื่อ 4-5 ปีที่ผ่านมา มีฐานะร่ำรวย แต่ปัจจุบัน ร่ำรวยผิดปกติโดยได้ลงทุนก่อสร้างหมู่บ้านพรสวรรค์ที่ปากน้ำชุมพร มูลค่า 40 ล้านบาท ลงทุนใน บริษัททรานส์ไอเชียนไวน์คอร์เปอเรชั่น จำกัด (เดินเรือทางทะเล) เป็นหุ้นส่วนประมาณ 15-16 ล้านบาท สร้างบ้านพักในเนื้อที่ 4-5 ไร่ ที่อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ราคาหลายล้านบาท ลงทุน เปิดร้านอาหารในต่างประเทศ ลงทุนในโรงแรมปอยหลวง จังหวัดเชียงใหม่ คณะกรรมการ ป.ป.ป. จึงได้ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการ ทูจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ดำเนินการสืบสวนสอบสวนหาข้อมูลในเบื้องต้น ได้ความว่า พลเอก ชำนาญ ผู้ถูกกล่าวหา มีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติโดยมีทรัพย์สินมากกว่ารายได้ที่ ได้รับจากทางราชการตามที่แสดงไว้ในรายการเสียภาษีเงินได้เป็นจำนวนมาก

คณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้พิจารณาสอบสวน ปรากฏจากการตรวจสอบถึงเดือน มิถุนายน 2526 ผู้ถูกกล่าวหา ภรรยา และบุตรผู้เยาว์ของผู้ถูกกล่าวหา มีทรัพย์สินมูลค่ารวม 71,094,000.23 บาท โดยมีหลักฐานผู้ถูกกล่าวหาเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ 6,624,425.22 บาท มี หลักฐานภรรยาเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ 54,469,575.01 บาท และมีหลักฐานบุตรผู้เยาว์เป็นเจ้าของ กรรมสิทธิ์อีก 10,000,000 บาท อันเป็นทรัพย์สินที่คณะกรรมการ ป.ป.ป. วินิจฉัยว่าเป็นของผู้ถูก กล่าวหาที่ร่ำรวยขึ้นผิดปกติ แต่ปรากฏว่าหลักฐานรายได้โดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ถูกกล่าวหา และภรรยาในระหว่างปี 2515 ถึงปี 2523 มีรายได้รวม 1,366,619.96 บาท ตามหลักฐานแบบแสดง รายการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ส่วนเด็กชายฉัตรชัย บุตรผู้เยาว์ไม่มีรายได้ คณะกรรมการ ป.ป.ป. จึงมีคำสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหาแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาได้ยื่นรายการแสดง ทรัพย์สินและหนี้สิน คณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้พิจารณาสอบสวนแล้วได้ความว่าทรัพย์สินของ บุคคลทั้งสามดังกล่าวรวมกันแล้วมีมากกว่ารายได้ดังกล่าวถึง 69,767,380.27 บาท ซึ่งผู้ถูกกล่าวหา ไม่สามารถแสดงได้ว่าได้ทรัพย์สินดังกล่าวมาในทางที่ชอบ ซึ่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบ ปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ให้ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาใช้อำนาจหน้าที่ โดยไม่ชอบ คณะกรรมการ ป.ป.ป. จึงวินิจฉัยและมีมติเอกฉันท์ว่า ผู้ถูกกล่าวหา มีทรัพย์สินร่ำรวย ขึ้นโดยผิดปกติ แล้วรายงานความเห็นต่อนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2528 เพื่อพิจารณาสั่ง ลงโทษ ไล่ออก โดยหนังสือส่งให้นายกรัฐมนตรีในวันที่ 29 กันยายน 2528 และแจ้งให้พนักงาน อัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลวินิจฉัยสั่งว่าทรัพย์สินจำนวน 69,767,380.27 บาท ที่ร่ำรวยขึ้น

โดยผิดปกตินั้นตกเป็นของแผ่นดิน โดยส่งหนังสือถึงพนักงานอัยการเพื่อยื่นคำร้องต่อศาล เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2528

พนักงานอัยการ ผู้ร้อง ได้ยื่นคำร้องต่อศาลแพ่งโดยขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัย และมีคำสั่งว่าทรัพย์สินของพลเอก ชำนาญ นิลวิเศษ จำนวน 69,767,380.27 บาท จากทรัพย์สินทั้งหมดตกเป็นของแผ่นดินให้แก่กระทรวงการคลัง และเพื่อความสะดวกในการวินิจฉัย ให้เรียกนางประนอม นิลวิเศษ ภรรยา และเด็กชายฉัตรชัย นิลวิเศษ บุตรของพลเอก ชำนาญ เข้าเป็นคู่ความในคดี โดยให้เรียกพลเอก ชำนาญ เป็นผู้คัดค้านที่ 1 นางประนอม เป็นผู้คัดค้านที่ 2 และเด็กชายฉัตรชัย เป็นผู้คัดค้านที่ 3¹

พลเอก ชำนาญ นิลวิเศษ พร้อมด้วยบุตร และภรรยายื่นคำแถลงคัดค้านพอสรุปดังนี้

1. ปัญหาข้อเท็จจริง บัญชีท้ายคำร้องไม่ถูกต้องส่วนมากไม่ได้เป็นของผู้คัดค้านที่ 1 หรือของผู้คัดค้านที่ 2 หรือผู้คัดค้านที่ 3 การตีราคาและการคำนวณซ้ำซ้อน และเกินความจริง ทรัพย์สินของผู้คัดค้านที่ 2 และที่ 3 เป็นสินเดิมบ้าง ได้มาโดยเสนห่าบ้าง ได้มาจากการทำมาหาได้โดยชอบ สำหรับรายได้จากเงินเดือน เงินเพิ่มค่าการสู้รบ เงินเพิ่มค่าวิชา เงินได้จากการเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติ วุฒิสภา เงินค่าเลี้ยงดู เบี้ยประชุม ค่ารับรอง โบนัสและงานพิเศษจากหน่วยงานอื่นของรัฐและรัฐวิสาหกิจหลายแห่ง เงินสมนาคุณ ค่าสอน ค่าอารักขาผู้บังคับบัญชา และบุคคลสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดิน และได้รับจากบุคคลดังกล่าวเป็นพิเศษเป็นครั้งคราว รวมทั้งสิ้นเป็นเงิน 8,252,000 บาท สำหรับเงินมรดกและดอกผลและบ้านที่อยู่อาศัยรวมกับรายได้ดังกล่าวแล้วเป็นเงินประมาณ 24,670,000 บาท ทรัพย์สินตามบัญชีทรัพย์สินท้ายคำร้องไม่ใช่เป็นผู้คัดค้านที่ 1 ทุกรายการ ทรัพย์สินของผู้คัดค้านที่ 2 และที่ 3 ส่วนไม่เกี่ยวข้องเป็นผู้คัดค้านที่ 1 ผู้คัดค้านที่ 1 ไม่ได้มอบให้ผู้คัดค้านที่ 2 และที่ 3 ที่ดิน น.ส.3 เลขที่ 27 ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร เป็นของบริษัทบ้านพักพรสวรรค์ จำกัด ที่ดินอื่นตามบัญชีทรัพย์สินท้ายคำร้องเป็นทรัพย์สินที่ผู้คัดค้านที่ 1 ได้มาโดยชอบ หุ่นบริษัททรานส์โอเชียนไถนคอร์เปอร์เรชั่น จำกัด และหุ่นบริษัทปอยหลวง จำกัด ผู้คัดค้านที่ 1

2. ในปัญหาข้อกฎหมาย พลเอก ชำนาญ นิลวิเศษ ผู้คัดค้านที่ 1 ได้ยื่นคำแถลงคัดค้านโดยสรุปสาระสำคัญได้ว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติ

¹ชิตชัย พานิชพัฒน์, “ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตรวจสอบทรัพย์สินเจ้าหน้าที่ของรัฐของ ป.ป.ป.,” วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร พ.ศ. 2539-2540, หน้า 32-33.

มิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 มาตรา 20 ได้บัญญัติโทษสองสถานเป็นขั้นตอนตามลำดับก่อนหลัง คือ (1) การลงโทษทางวินัย โดยให้คณะกรรมการ ป.ป.ป. รายงานความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งลงโทษไล่ออกเสียก่อน แล้วจึง (2) ให้ลงโทษทางทรัพย์สิน โดยให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลวินิจฉัยสั่งว่า ทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ที่นายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งไล่ออกไปแล้วนั้นตกเป็นของแผ่นดิน อันเป็นขั้นตอนขั้นที่สองในภายหลัง โดยนัยแห่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 909/2529 และโดยเหตุที่คำสั่งของศาลมีผลเป็นอันเด็ดขาดเกี่ยวกับการริบทรัพย์สินซึ่งเป็นโทษทางอาญา คณะกรรมการ ป.ป.ป. จะต้องรายงานผลการสอบสวนและเสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรี เมื่อนายกรัฐมนตรีได้สั่งลงโทษไล่ออกแล้วจึงขอให้ศาลวินิจฉัยให้ทรัพย์สินตกเป็นของแผ่นดินได้ บทบัญญัตินี้ไม่ได้บัญญัติเป็นเอกเทศ ให้แยกกระทำต่างหาก กรณีสำหรับคดีนี้ นายกรัฐมนตรียังไม่ได้พิจารณาจึงยังไม่มีคำสั่งลงโทษไล่ออกผู้คัดค้านที่ 1 ออกจากราชการ ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจยื่นคำร้องนี้ อีกประการหนึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่มีความมุ่งหมายจะใช้บังคับแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่พ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐไปแล้ว โดยไม่มีความผิด เมื่อวันที่ผู้ร้องยื่นคำร้องคดีนี้ผู้คัดค้านที่ 1 ไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเพราะเกษียณอายุราชการแล้ว ผู้ร้องจึงไม่มีอำนาจยื่นคำร้อง นอกจากนี้ ผู้ร้องได้รับสำนวนการสอบสวนต้นฉบับจากคณะกรรมการ ป.ป.ป. หลังจากผู้คัดค้านที่ 1 เกษียณอายุราชการแล้วประมาณ 2 เดือน การกระทำของคณะกรรมการ ป.ป.ป. และผู้ร้องในการยื่นคำร้องคดีนี้จึงเป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต ยิ่งกว่านั้นคณะกรรมการ ป.ป.ป. ไม่มีอำนาจวินิจฉัยถึงทรัพย์สินที่ผู้คัดค้านที่ 1 มีอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับและยังไม่มีผลบังคับถึงทรัพย์สินที่มีชื่อหรือหลักฐานว่าเป็นของผู้อื่น ด้วยเหตุพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นบทลงโทษทางอาญา จึงต้องตีความโดยเคร่งครัด และเมื่อผู้คัดค้านที่ 1 ไม่ได้รับโทษทางวินัยและไม่ได้รับโทษทางอาญาอื่นใดก็จะดำเนินการลงโทษทางอาญาเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้คัดค้านที่ 1 ไม่ได้ เพราะขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 มาตรา 26 และมาตรา 33 เมื่อผู้ร้องใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ จึงขอให้ศาลเสนอเรื่องให้ตุลาการรัฐธรรมนูญวินิจฉัยเสียก่อนว่าขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ก่อนที่จะดำเนินการพิจารณาคดีนี้ต่อไป และการที่เพิ่งมีคำสั่งกระทรวงกลาโหมเมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2529 ให้ข้าราชการทหารและพนักงานรัฐวิสาหกิจที่อยู่ในความควบคุมของกระทรวงกลาโหมแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของข้าราชการทหารและพนักงานรัฐวิสาหกิจ นั้น เป็นคำสั่งออกมภายหลังจากที่ผู้คัดค้านที่ 1 ได้พ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงไม่อยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ นอกจากนี้คำร้องยังเคลือบคลุม เพราะไม่ได้ระบุแจ้งชัดว่าคณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้แจ้งไปยังนายกรัฐมนตรีเมื่อใด นายกรัฐมนตรีมีความเห็นประการใด และสั่งอย่างไร การตีราคาทรัพย์สินและหุ้นไม่แจ้งถึงมาตรการที่ใช้ในการตีราคา ไม่ได้กล่าวว่าได้มาโดยไม่ชอบประการใด ผู้คัดค้านที่ 1 ไม่อาจยกเป็นประเด็นข้อต่อสู้ได้ ศาลไม่ควรรับคำร้องไว้พิจารณาศาลชั้นต้นพิพากษายกคำร้อง โดยวินิจฉัยพอสรุปได้ว่า โทษให้ริบทรัพย์สินนั้นเป็นโทษตาม

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18(5) จึงต้องตีความโดยเคร่งครัด บทบัญญัติในวรรคสามของมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ที่ให้อำนาจพนักงานอัยการร้องขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินนั้นเป็นของแผ่นดิน จึงต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับของวรรคแรก กล่าวคือ พนักงานอัยการจะใช้อำนาจร้องขอตามวรรคสามได้ก็ต่อเมื่อนายกรัฐมนตรี ได้พิจารณาแล้วมีความเห็นชอบตามความเห็นของคณะกรรมการพิจารณาสั่งลงโทษไว้ ออกตามวรรคแรกเท่านั้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว เมื่อพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ในขณะนั้น ยังไม่ได้ลงความเห็นฟ้องด้วยความเห็นของคณะกรรมการว่าพลเอก ชำนาญ นิตวิเศษ ผู้คัดค้านที่ 1 ร่ำรวยผิดปกติและถือว่าเป็นผู้ใช้อำนาจโดยมิชอบ และยังไม่ได้พิจารณาสั่งลงโทษไว้ ออกผู้คัดค้านที่ 1 อีกทั้งผู้คัดค้านที่ 1 ได้พ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อนวันยื่นคำร้องแล้วด้วย คณะกรรมการจึงไม่มีอำนาจแจ้งให้พนักงานอัยการดำเนินการยื่นคำร้องและพนักงานอัยการไม่มีอำนาจร้องขอตามพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518

ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับให้หุ้นในบริษัท บ้านพักพรสวรรค์ จำกัด จำนวน 9,250 หุ้น และ 10,000 หุ้น ที่ผู้คัดค้านที่ 2 และที่ 3 ถืออยู่มูลค่า 9,250,000 บาท และ 10,000,000 บาท ตามลำดับ กับเงินฝากในธนาคารกสิกรไทย สาขาปากน้ำ อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร จำนวน 23 บัญชี ซึ่งฝากในนามผู้คัดค้านที่ 2 ตกเป็นของแผ่นดิน ผู้ร้องและผู้คัดค้านทั้งสามฎีกา ศาลฎีกามีคำพิพากษาพอสรุปได้ดังนี้²

การที่นายกรัฐมนตรีจะสั่งลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ร่ำรวยผิดปกติหรือไม่ ไม่เป็นการตัดอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ป. ที่จะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดิน

มีผู้ร้องเรียนกล่าวหาผู้คัดค้านที่ 1 ต่อคณะกรรมการ ป.ป.ป. ในระหว่างที่ผู้คัดค้านที่ 1 เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐว่า ผู้คัดค้านที่ 1 ร่ำรวยผิดปกติ คณะกรรมการ ป.ป.ป. จึงได้ทำการสืบสวนสอบสวนเรื่องมาและได้ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการผู้ร้องยื่นคำร้องต่อศาล เป็นการกระทำเกี่ยวพันสืบต่อกันมาโดยมุ่งหมายถึงทรัพย์สินที่ผู้คัดค้านที่ 1 ได้มาในระหว่างเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ แม้จะยื่นคำร้องผู้คัดค้านที่ 1 เหมียณอายุราชการแล้วก็ตาม ส่วนผู้คัดค้านที่ 2 และที่ 3 นั้น ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินแทนผู้คัดค้านที่ 1 ผู้ร้องจึงมีอำนาจยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทรัพย์สินของผู้คัดค้านที่ 1 ตกเป็นของแผ่นดิน

²คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 219/2539.

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 มาตรา 20 ที่บัญญัติให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่เจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้มาโดยมิชอบตกเป็นของแผ่นดินนั้น เป็นเพียงวิธีการที่จะป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ อันเป็นวิธีการทางวินัยเท่านั้น มิใช่เป็นการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดทางอาญาอันจะต้องอยู่ภายใต้บังคับของหลักกฎหมายที่ว่าบุคคลจะต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและได้กำหนดโทษไว้ ดังนั้น กฎหมายนี้ย้อนหลังไปบังคับถึงทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้มาโดยมิชอบและยังคงมีอยู่ในขณะที่กฎหมายนี้ใช้บังคับได้เพราะการได้ทรัพย์สินมาโดยมิชอบด้วยหน้าที่นั้นเป็นการผิดวินัยตั้งแต่ที่ได้รับมา

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 มาตรา 21 จัตวา เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจคณะกรรมการสอบสวนโดยมีกำหนดระยะเวลา มิใช่มิให้ใช้บังคับแก่ผู้ที่ออกจากราชการไปแล้ว

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ใช้บังคับแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกคน แม้เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นไม่ได้แสดงสินทรัพย์และหนี้สินตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการแสดงสินทรัพย์และหนี้สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2528 ก็ตาม

จากคำพิพากษาของศาลในการวินิจฉัยคดีพลเอก ชำนาญ นิลวิเศษ สามารถแยกเป็นข้อวินิจฉัย ได้ดังนี้³

1. ปัญหาข้อกฎหมายตามมาตรา 20 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 พนักงานอัยการจะมีอำนาจร้องต่อศาลให้ทรัพย์สินของผู้คัดค้านตกเป็นของแผ่นดิน เมื่อนายกรัฐมนตรียังไม่ได้มีคำสั่งลงโทษทางวินัยเนื่องจากผู้คัดค้านได้เกษียณอายุราชการเสียก่อนหรือไม่

ในประเด็นนี้ ศาลชั้นต้น (ศาลแพ่ง) วินิจฉัยว่า โทษให้รับทรัพย์สินนั้นเป็นโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 (5) จึงต้องตีความโดยเคร่งครัด เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 แล้ว จะเห็นว่าอำนาจของคณะกรรมการมีจำกัด เช่น เมื่อเห็นว่ามิเหมาะสมควรให้ตั้งพักราชการพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ถูกกล่าวหา ก็ต้องให้นายกรัฐมนตรีเห็นสมควรสั่งให้พักตามมาตรา 18 ซึ่งนายกรัฐมนตรีอาจมี

³ชิตชัย พานิชพัฒน์, "ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานตรวจสอบทรัพย์สินเจ้าหน้าที่ของรัฐของ ป.ป.ป.," วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร พ.ศ. 2539-2540, หน้า 42-45.

คำสั่งเห็นสมควรให้พักราชการหรือไม่ก็ได้ หรือเมื่อการสอบสวนมีมูลความผิดก็ให้ประธานกรรมการส่งเรื่องให้ผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ถูกกล่าวหาคำเนิการสอบสวนทางวินัยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่สอบสวนเสร็จ แล้วให้ประธานกรรมการรายงานให้นายกรัฐมนตรีทราบตามมาตรา 19 ซึ่งผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวหาอาจมีความเห็นว่าการสอบสวนไม่มีมูลความผิดก็ได้ หรือไม่ดำเนินการสอบสวนทางวินัยทันทีก็ได้ ดังนั้นความในมาตรา 20 วรรคหนึ่ง ที่ให้คณะกรรมการรายงานความเห็นเข้าหน้าที่ของรัฐว่าร้ายผิดปกติและถือว่าผู้นั้นใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ ต่อนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาสั่งลงโทษไล่ออกนั้น นายกรัฐมนตรีย่อมมีอำนาจพิจารณาสั่งไม่ลงโทษไล่ออก เพราะได้วินิจฉัยแล้วเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นไม่ร้ายผิดปกติและไม่ถือว่าผู้นั้นใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบก็ได้ ดังนั้น บทบัญญัติในวรรคสามของมาตรา 20 เดิมที่ให้อำนาจพนักงานอัยการร้องขอให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินนั้นเป็นของแผ่นดิน จึงต้องอยู่ภายใต้ข้อบังคับของวรรคแรก กล่าวคือ พนักงานอัยการจะใช้อำนาจร้องขอตามวรรคสามได้ก็ต่อเมื่อ นายกรัฐมนตรีได้พิจารณาแล้วมีความเห็นชอบตามความเห็นของคณะกรรมการพิจารณาสั่งลงโทษไล่ออกตามวรรคแรกแล้วเท่านั้น หากแปลว่าอำนาจตามวรรคแรกและวรรคสามแห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 มาตรา 20 นั้น ต่างมีผลบังคับใช้แยกต่างหากจากกันแล้ว ก็ไม่สมควรจะนำมาบัญญัติไว้ในมาตราเดียวกัน และเมื่อบทบัญญัติเดิมเหมาะสมคืออยู่แล้วก็ไม่มีเหตุผลและความจำเป็นต้องยกเลิกมาตรา 20 เดิม และบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 21 ทวิ และ 21 ทริ แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2530 ซึ่งให้อำนาจคณะกรรมการ โดยเด็ดขาดตั้งได้วินิจฉัยแล้วข้างต้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวเมื่อพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ในขณะที่นั้นยังไม่ได้ลงความเห็นฟ้องด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการว่า พลเอก ชำนาญ นิลวิเศษ ผู้คัดค้านที่ 1 ร่ำรวยผิดปกติและถือว่าเป็นผู้ใช้อำนาจโดยมิชอบ และยังไม่ได้พิจารณาสั่งลงโทษไล่ออกผู้คัดค้านที่ 1 อีกทั้งผู้คัดค้านที่ 1 ได้พ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อนวันยื่นคำร้องแล้วด้วยคณะกรรมการจึงไม่มีอำนาจแจ้งให้พนักงานอัยการดำเนินการยื่นคำร้อง และพนักงานอัยการไม่มีอำนาจร้องขอตามพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 มาตรา 20 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม ที่ใช้บังคับในขณะพิพาทประกอบด้วย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55

แต่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา วินิจฉัยในประเด็นนี้ว่า ตามมาตรา 20 เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ป. มีมติว่า เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดร้ายผิดปกติแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ คณะกรรมการ ป.ป.ป. ต้องดำเนินการต่อไปอีกสองประการ ประการแรก คือ รายงานความเห็นต่อนายกรัฐมนตรี เพื่อพิจารณาสั่งลงโทษไล่ออก ตามมาตรา 20 วรรคแรก ประการที่สอง คือ ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลวินิจฉัยสั่งว่าทรัพย์สินนั้นเป็นของแผ่นดิน การดำเนินการทั้งสอง

ประการนี้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ กล่าวคือ การที่นายกรัฐมนตรีจะสั่งลงโทษเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ร้ายผิดปกติหรือไม่ ไม่เป็นการตัดอำนาจของคณะกรรมการ ป.ป.ป. ที่จะส่งเรื่องให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นของแผ่นดิน

2. ปัญหาข้อกฎหมายในกรณีตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ซึ่งใช้บังคับเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น แต่ผู้คัดค้านที่ 1 ได้เกษียณอายุราชการไปก่อนที่พนักงานอัยการจะยื่นคำร้องต่อศาล และผู้คัดค้านที่ 2 และที่ 3 ไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ พนักงานอัยการจะมีอำนาจร้องต่อศาลหรือไม่

ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่า เมื่อผู้คัดค้านที่ 1 เกษียณอายุราชการไปแล้วเป็นเหตุให้ผู้คัดค้านที่ 1 พ้นจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อนที่ผู้ร้องจะยื่นคำร้องต่อศาล ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลวินิจฉัยสั่งว่าทรัพย์สินของผู้คัดค้านที่ 1 เป็นของแผ่นดิน

แต่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา วินิจฉัยในประเด็นนี้ว่า เมื่อคณะกรรมการ ป.ป.ป. ได้ทำการสืบสวนสอบสวนในระหว่างที่ผู้คัดค้านที่ 1 เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่เรื่อยมา อำนาจในการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการดังกล่าวได้บังเกิดขึ้นโดยชอบแล้ว แม้อันมาผู้คัดค้านที่ 1 จะได้เกษียณอายุราชการพ้นสภาพจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐไปแล้วก็ตาม อำนาจในการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการก็ย่อมจะมีต่อเนื่องไปจนกว่าจะสืบสวนสอบสวนเสร็จ และเมื่อสอบสวนเสร็จแล้วในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้คัดค้านที่ 1 ที่คณะกรรมการ ป.ป.ป. มีมติเห็นว่าร้ายผิดปกติ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น ไม่ได้บัญญัติห้ามมิให้ผู้ร้องยื่นคำร้องขอต่อศาลในเมื่อผู้คัดค้านที่ 1 พ้นสภาพจากการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐไปแล้ว ทั้งไม่ได้บัญญัติกำหนดเวลาไว้ด้วยว่าจะร้องขอต่อศาลได้ในเวลาอันสมควร ด้วยเหตุดังกล่าวแม้ผู้คัดค้านที่ 1 จะได้เกษียณอายุราชการพ้นจากสภาพการเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐไปก่อนผู้ร้องจะยื่นคำร้อง ผู้ร้องก็ชอบที่จะยื่นคำร้องต่อศาลเป็นคดีนี้ได้ ส่วนผู้คัดค้านที่ 2 และที่ 3 นั้นไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐแต่เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินแทนผู้คัดค้านที่ 1 พนักงานอัยการจึงมีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาล

3. ปัญหาข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 มีผลย้อนหลังไปบังคับทรัพย์สินของผู้คัดค้านที่ได้มาก่อนกฎหมายนี้ใช้บังคับได้หรือไม่

ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่า โทษให้ริบทรัพย์สินนั้นเป็นโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 (5) จึงต้องตีความโดยเคร่งครัด

แต่ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกา วินิจฉัยในประเด็นนี้ว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 มาตรา 20 ที่บัญญัติให้ศาลสั่งให้ทรัพย์สินที่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้มาโดยมิชอบตกเป็นของแผ่นดินนั้น เป็นเพียงวิธีการที่จะป้องกันและ

ปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการอันเป็นวิธีการทางวินัยเท่านั้น มิใช่เป็นการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดทางอาญาอันจะต้องอยู่ภายใต้บังคับของหลักกฎหมายที่ว่าบุคคลจะต้องรับโทษทางอาญาต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและได้กำหนดโทษไว้ ดังนั้น กฎหมายนี้ย้อนหลังไปบังคับถึงทรัพย์สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้มาโดยมิชอบ และยังคงมีอยู่ในขณะที่กฎหมายนี้ใช้บังคับได้ เพราะการได้ทรัพย์สินมาโดยมิชอบด้วยหน้าที่นั้นเป็นการผิดวินัยตั้งแต่ที่ได้รับมา

4. ปัญหาข้อกฎหมายในกรณีผู้คัดค้านเกษียณอายุราชการไปก่อนที่หน่วยงานต้นสังกัดจะมีคำสั่งให้แสดงสินทรัพย์และหนี้สินตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการแสดงสินทรัพย์และหนี้สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2524 ผู้คัดค้านจะอยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 หรือไม่

ศาลฎีกาได้วินิจฉัยในประเด็นนี้ว่า การตราพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการแสดงสินทรัพย์และหนี้สินของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พ.ศ. 2524 ขึ้นก็โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 159 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 และมาตรา 23 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติดังกล่าว ในการป้องกันและปราบปรามการประพฤติมิชอบในวงราชการเท่านั้น ดังนั้น พระราชบัญญัติดังกล่าวจึงใช้บังคับแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกคน ซึ่งคำว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” คือ บุคคลประเภทใดได้บัญญัติจำกัดความไว้ในมาตรา 3 แล้ว ดังนั้น แม้ผู้คัดค้านไม่ได้แสดงสินทรัพย์และหนี้สินตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวก็ต้องถูกบังคับตามพระราชบัญญัตินี้

5. ปัญหาว่าคำร้องขอให้ทรัพย์สินของผู้คัดค้านเป็นของแผ่นดินโดยให้ผู้คัดค้านจดทะเบียนโอน ให้แก่กระทรวงการคลัง หากโอนไม่ได้ ให้ถือคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนานั้นได้หรือไม่

ศาลฎีกาได้วินิจฉัยในประเด็นนี้ว่า คำร้องขอให้ทรัพย์สินของผู้คัดค้านเป็นของแผ่นดินให้ผู้คัดค้านโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้คัดค้านให้แก่กระทรวงการคลัง หากไม่โอนให้ถือคำพิพากษาของศาลแทนการแสดงเจตนาของผู้คัดค้าน

6. ปัญหาตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ พ.ศ. 2518 ใช้บังคับแก่ทรัพย์สินที่มีชื่อหรือหลักฐานว่าเป็นของผู้คัดค้านที่ 2 และที่ 3 ภรรยาและบุตรตามลำดับของผู้คัดค้านที่ 1 ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐร้ายผิดปกติได้หรือไม่

ศาลอุทธรณ์ได้วินิจฉัยในประเด็นนี้ว่า ผู้คัดค้านที่ 2 และที่ 3 เป็นภรรยาและบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้คัดค้านที่ 1 ผู้คัดค้านทั้งสามอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน โดยหน้าที่ผู้คัดค้านที่ 1 เป็นหัวหน้าครอบครัว และเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดูผู้คัดค้านที่ 2 และที่ 3 หรือเรียกได้ว่าผู้คัดค้านที่ 2 และที่ 3 เป็นบริวารของผู้คัดค้านที่ 1 เฉพาะอย่างยิ่งผู้คัดค้านที่ 3 เป็นผู้เยาว์และพิการ เชื่อว่าผู้คัด

ค้ำที่ 3 ยังไม่สามารถประกอบอาชีพด้วยตัวของผู้ค้ำค้ำที่ 3 เองจนสามารถมีเงินซื้อหุ้นบริษัทบ้านพักพรสวรรค์ จำกัด ได้ถึง 10,000 หุ้น เป็นเงินถึง 10 ล้านบาท อย่างแน่นอน ด้วยเหตุดังกล่าวบรรดาทรัพย์สินที่มีชื่อหรือหลักฐานเป็นของผู้ค้ำค้ำที่ 2 ที่ได้มาระหว่างสมรสและทรัพย์สินที่มีชื่อเป็นของผู้ค้ำค้ำที่ 3 น่าจะเป็นสินสมรส ระหว่างผู้ค้ำค้ำที่ 1 และที่ 2 และเป็นทรัพย์สินของผู้ค้ำค้ำที่ 1 ที่ให้ผู้ค้ำค้ำที่ 3 ถือแทนไว้แล้วแต่กรณี พระราชบัญญัติดังกล่าวจึงมีผลใช้บังคับแก่บรรดาทรัพย์สินที่มีชื่อหรือหลักฐานว่าเป็นของผู้ค้ำค้ำที่ 2 และที่ 3 ได้ ซึ่งในประเด็นดังกล่าวนี้ศาลฎีกาก็ได้มีวินิจฉัยเห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์

7. ปัญหาข้อเท็จจริงที่ผู้ค้ำค้ำที่ 1 อ้างว่าได้ทรัพย์สินมาโดยชอบจากการเล่นเกมแชร์น้ำมันได้กำไร 7 ล้านบาท และเงินรางวัลจากพลเอก กฤษณ์ 50,000 บาท จากจอมพลสฤษดิ์ 1,000,000 บาท จากพลเอกประเสริฐ 50,000 บาท จากการติดตามรองนายกรัฐมนตรี นายสุกิจ 300,000 บาท เงินรางวัลจากการทำงานพิเศษให้แก่พลเอก กฤษณ์ ประมาณ 4 ถึง 5 ล้านบาท รับฟังได้หรือไม่

ศาลฎีกาได้วินิจฉัยในประเด็นนี้ว่ากรณีเล่นเกมแชร์น้ำมันกำไรนั้นเบิกความลอย ๆ ไม่มีพยานสนับสนุนรับฟังไม่ได้ สำหรับกรณีเงินรางวัลต่าง ๆ ดังกล่าว ไม่มีพยานสนับสนุน และไม่ปรากฏว่าผู้ค้ำค้ำที่ 1 ได้รับมอบหมายให้ทำงานอะไรให้แก่บุคคลดังกล่าว หากเป็นงานในหน้าที่ราชการแล้ว ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องให้เงินรางวัลอีก จึงรับฟังไม่ได้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

นายกิตติพงศ์ ทองปุย เกิดวันที่ 7 มิถุนายน 2512 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาจากโรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ปีการศึกษา 2530 นิติศาสตรบัณฑิต จากมหาวิทยาลัยศรีปทุม ปีการศึกษา 2533 เนติบัณฑิต จากสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา สมัยที่ 46 ประจำปีการศึกษา 2536 และประกาศนียบัตรบัณฑิตทางกฎหมายธุรกิจ รุ่นที่ 9 จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2538 ปัจจุบันรับราชการในตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้พิพากษา สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย